

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for barnevern og sosialt arbeid.

«Det er mine ord som står der»

Om saksbehandleres individuelle påvirkning på en barnevernssak

Silje Renate Svarholt

Masteroppgave i barnevern, BVE-3940, mai 2022.

Forord

For en karusell det er å skrive master! Jeg har følt på glede, entusiasme, fortvilelse, oppgitthet, masse læring og en ihuga kamp mot klokken. Jeg vil derfor starte med å juble litt for meg selv for å ha gjennomført dette med som trebarnsmamma, i både svangerskap, fødselspermisjon og jobb.

Samtidig ville jeg aldri klart dette uten alle de fantastiske menneskene jeg har rundt meg.

Først og fremst vil jeg takke min veileder Walter Schönfelder for konstruktive tilbakemeldinger. Med litt humor og snert har du vært tydelig i dine meninger, men på en slik måte at det har vært umulig å ta seg nær av det, selv for en stresset student med pustevansker og hjertebank. Samtalene våre har vært interessante og lærerike og jeg har absolutt lært mye av deg. Jeg vil takke deg for tålmodigheten og ikke minst tilgjengeligheten din, spesielt nå på slutten. Dine kommentarer har hjulpet meg til å nå målet mitt med oppgaven, og for det er jeg utrolig takknemlig.

Informantene som har deltatt i studien vil jeg også takke. Det engasjementet dere viste for temaet mitt var utrolig inspirerende og motiverende. Takk for detaljerte svar og interessante samtaler.

Takk til medstudentene mine. Dere har gjort studietiden interessant, og jeg har lært mye av dere. Kunnskapen dere sitter med er gull verdt, både med tanke på fag og med tanke på erfaring. En spesiell takk til Ellen, Julie og Siv-Wenche. Uten dere hadde jeg ikke kommet meg gjennom studietiden. Det at vi sammen har kunnet diskutere smått og stort og hjulpet hverandre har vært avgjørende for at jeg nå har gjennomført hele masterstudiet og fått levert oppgaven. Jeg er dere evig takknemlig.

Til Elisabeth og Julie: bedre kolleger, venner og støttespillere går det nesten ikke an å få. Takk!

Sist, men ikke minst, må jeg også takke familie og venner for å ha støttet meg i gjennomføringen av studiet, spesielt til min lillesøster og barnas besteforeldre for å hjelpe med barna mens både jeg og Stian studerte. Til slutt må jeg takke mannen som har heiet på meg fra start: Stian, du har stått på som en superhelt for å holde hjulene i gang med tre barn hjemme og mamma borte. Takk for din tålmodighet, beroligende kommentarer og fornuftige råd.

Sebastian, Severin og Samuel. Nå er mamma endelig ferdig med oppgaven sin.

Sammendrag

Barnevernsarbeidere er offentlige ansatte som er satt til å utføre en jobb med begrensede ressurser og utstrakt bruk av skjønn. Offentlige ansatte i slike posisjoner har av Lipsky blitt betegnet som bakkebyråkrater. Med utgangspunkt i Lipskys teori om bakkebyråkratiet undersøker jeg i denne oppgaven på hvilke områder saksbehandlere selv påvirker i barnevernet. Jeg viser at det finnes enkelte områder hvor saksbehandlers egen påvirkning er veldig fremtredende i beslutningsprosessen i en undersøkelsessak, og at denne påvirkningen i noen tilfeller er avgjørende for den endelige beslutningen i en undersøkelse.

Et resultat av min studie er at saksbehandlernes direkte innvirkning er særlig godt synlig når det gjelder de fortløpende vurderingene en saksbehandler foretar seg gjennom sakens forløp når det kommer til vektlegging av informasjon, og når det gjelder dokumentering av løpende arbeid. Informantene i min studie selv at de ikke har så stor individuell påvirkning på beslutningene som tas. De opplever at lovverket har strenge rammer for utførelse og at kollegadrøftinger minsker tendensen for selvstyring i sine saker. Med utgangspunkt i Zackas tredeling av moralsk disposisjon i et verdi- og holdningsutfordrende yrke som krever utstrakt skjønnsbruk for gode avgjørelser, (samt Jørgensen og Heggens todeling av drøftingspraksiser) argumenterer jeg for at saksbehandlere i barnevernet har en egen individuell innvirkning på barnets mappe, og at saksbehandlere må være seg bevisst denne innvirkningen for å sikre at sakens fremstilling inkluderer et tydelig skille mellom saksforhold og saksbehandlerens skjønnsbaserte vurdering av saken.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema.	1
1.2	Formål med studien	2
1.3	Problemstilling.....	2
2	Kunnskapsgrunnlag	4
2.1	Tidligere forskning	4
2.2	Oppsummering	6
3	Teoretisk rammeverk.....	7
3.1	Om bakkebyråkrati og skjønn.....	7
3.2	Barneverntjenestens saksgang og beslutningsprosesser	11
3.3	Barnevernets dokumentasjonsplikt.....	13
4	Metodologiske overveielser.....	15
4.1	Teorivitenskapelig tilnærming.....	15
4.1.1	Fenomenologi og hermeneutikk.....	15
4.1.2	Kombinasjon av fenomenologi og hermeneutikk	16
4.2	Kvalitativ metode	17
4.3	Oppgavens troverdighet og overførbarhet	17
4.4	Datainnsamling.....	19
4.4.1	Semistrukturerte intervju.....	20
4.4.2	Utvalg og rekruttering av informanter	21
4.4.3	Gjennomføring av intervjuene	22
4.4.4	Transkribering av data.....	23
4.5	Forskningsetiske overveielser.....	23
4.6	Analyse- og tolkningsprosess	24
4.6.1	Tematisk analyse	25
4.6.2	Beskrivelse av analysen	26
5	Funn og drøfting.....	28
5.1	Saksbehandlers innvirkning varierer	28
5.1.1	Saksbehandlers påvirkningsgrad avhenger av hvor en er i undersøkelsesprosessen.....	28
5.1.2	Saksbehandler har stor innvirkning på informasjonens vektlegging	31
5.2	Kollegadrøftinger.....	37
5.2.1	Kollegadrøftinger er en viktig del av barnevernets undersøkelsesprosess og oppleves som en kvalitetssikring.....	37
5.2.2	Motvekten til saksbehandlers individuelle påvirkning er kollegadrøftinger.....	39

5.3	Dokumentasjon.....	41
5.3.1	Saksbehandler har stor innvirkning på dokumentasjonen.....	41
5.3.2	Hva, hvor og om det dokumenteres	42
5.4	Bevissthet.....	45
5.4.1	Saksbehandlers bevissthet er varierende	45
6	Oppsummerende kommentarer	48
6.1	Saksbehandlers vektlegging av informasjon er en skjønnsvurdering.....	48
6.2	Er kollegadrøftinger utelukkende kvalitetssikring?.....	50
6.3	Dokumentasjonspraksis bør konkretiseres	54
6.4	Saksbehandlere bør bli mer bevisst sin egen påvirkning, men hvem er ansvarlig for å øke saksbehandleres bevissthet?	57
6.5	Videre forskning	58
7	Avslutning	60
	Referanseliste	61
	Vedlegg	64
	Informasjonsskriv	64
	Godkjenningbrev fra NSD	67

Figurliste

Figur 1 - Saksgang i barneverntjenesten	12
Figur 2 - Undersøkellesprosessen barnevernet.	29

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema.

I følge Lov om barneverntjenester § 4-3 har barneverntjenesten plikt til å opprette og gjennomføre en undersøkelse i en familie dersom de har mottatt en bekymringsmelding som gir grunn til å tro at det foreligger forhold som gir grunnlag for tiltak etter loven.

Undersøkelsen skal skje snarest, og gjennomføres innen tre måneder, med mulighet for forlengelse til seks måneder dersom særlige grunner tilsier det. Formålet med undersøkelsesarbeidet er å innhente et best mulig informasjonsgrunnlag for å kunne gjøre gode vurderinger om barn og familiers situasjon og for å treffe beslutninger om hvorvidt tiltak etter loven skal iverksettes eller ikke (Helsetilsynet, 2022).

I løpet av en undersøkelse innhenter saksbehandleren en stor mengde informasjon som gjelder familien. Informasjonsgrunnlaget bygger i hovedsak på direkte samhandling med barn og foreldre, under samtaler, møter og hjemmebesøk, men også på opplysninger fra skole eller barnehage, helsestasjon og andre offentlige instanser som politi og fastleger (Vis et al., 2020).

Som ansatt i en kommunal barneverntjeneste har jeg gjentatte ganger sett at samme bekymringsmelding eller andre problemstillinger kan bli vurdert helt ulikt i undersøkelsen i ulike barneverntjenester, men også mellom to saksbehandlere i samme barneverntjeneste.

Dette samsvarer med Aamodt sin påstand om at

«... saksbehandlers ulike blikk er det som skaper undersøkelsen og bestemmer den enkelte ansattes forståelse av familiene og deres behov for hjelp» (2018, s. 42). Dette er også i samsvar med Christensen og Kojan (2016) som påpeker at saksbehandlere har stor innflytelse i beslutningsprosessene i barnevernssaker på bakgrunn av hvordan de vektlegger informasjonen i sakene.

I tillegg er det bred enighet om at tidspress og knapphet på ressurser er en stor del av barnevernansattes hverdag, noe som igjen fører til at saksbehandlere i stor grad jobber med sakene sine alene (Sørensen et al., 2019; Vis et al., 2020). Derfor kan man anta at både hjemmebesøk og observasjoner gjennomføres alene, og at vurderingen om hvilken informasjon som anses som relevant for saken gjøres også i stor grad alene. Dette har motivert meg til å finne ut mer om saksbehandlere i barnevernet opplever sin arbeidshverdag som autonom, om de er klar over hvor stor innflytelse de har på vurderingene og føringene de gir for hvilken informasjon som blir vektlagt videre i undersøkelsen?

1.2 Formål med studien

Studiens tema er veldig aktuelt siden det for tiden er det et stort fokus på hvordan barneverntjenestene i Norge jobber sine med undersøkelser (Helsetilsynet, 2022). I tillegg anser jeg dette temaet som en viktig del av det som nå skal bli bedre med reformen som trådte i kraft 1.januar 2022 (Prop.73L, 2017) og den nye barnevernloven som er vedtatt og trer i kraft i 2023 (Prop.133L, 2021) – med tanke både på økt dokumentasjonsplikt og kompetanseheving blant saksbehandlere. Det er en omfattende og krevende jobb en utøver i barneverntjenesten. Små grep i arbeidshverdagen kan gjøre informasjonsutvekslingen og vurderingene bedre, men også tydeligere for de barn og foreldre som barneverntjenesten er i kontakt med.

Med denne studien vil jeg gi et bidrag til å belyse hvor og hvordan saksbehandlere kan ha individuell innvirkning på beslutningene i en barnevernssak i undersøkelsesfasen, gjennom å inkludere eller utelate informasjon frem mot sine konklusjoner. I tillegg ønsker jeg at studien skal være et bidrag for å skape bevissthet rundt hvordan den enkelte saksbehandler i stor grad styrer innholdet i sine barnevernssaker, og dermed beslutningene som treffes på bakgrunn av dokumentasjonsgrunnlag.

1.3 Problemstilling

Problemstilling for min studie er todelt:

1. *På hvilke måter har saksbehandler direkte innvirkning på beslutningene i sine undersøkelsessaker?*
2. *Er saksbehandlerne seg bevisst sin innvirkning på beslutninger?*

I følge Kristensen og Hussain (2019) har problemstillinger gjerne to-fire arbeidsspørsmål. Jeg har formulert følgende arbeidsspørsmål, som vil hjelpe med å strukturere analysen min:

- Hvilken informasjon anses som relevant i en undersøkelsessak?
- Hva sier saksbehandlerne selv om sin egen påvirkning?
- Hvordan beskriver saksbehandlerne selv sin egen påvirkning?
- Er saksbehandlerne seg bevisst sin egen innvirkning på beslutningsgrunnlaget?

Problemstillingen er avgrenset til å gjelde undersøkelsessaker etter barnevernloven § 4-3 (1992). Det vil si at jeg i min studie kun er interessert i selve undersøkelsesfasen i en barnevernssak, uavhengig om sakene gikk videre som tiltakssaker eller ble henlagt. Siden jeg er interessert i saksbehandlerens *erfaringer* og ikke informasjon fra selve sakene, er mitt fokus på informasjonsinnhenting som gjennomføres. Studien tar utgangspunkt i at det er besluttet undersøkelse inn i en familie, og at saksbehandler skal eller har gjennomført undersøkelsen. Barnevernlovens § 1-3 bidrar til å avgrense aldersgruppen til å gjelde saker med barn under 18 år.

2 Kunnskapsgrunnlag

I dette kapitlet redegjør jeg for hvilken forskning som allerede er gjort om det overordnede temaet for min studie – altså saksbehandlerens innvirkning på beslutninger i barnevernet. Jeg vil også argumentere for hvordan jeg tenker at min studie vil bidra med utfyllende informasjon til allerede gjennomført forskning.

2.1 Tidligere forskning

Sigrud Nordstoga (2003) har skrevet en rapport med tittelen «...*det er så personavhengig – om barnevernsarbeiderens personlige makt*». I rapporten har hun fokus på barnevernsarbeiderens personlige makt på flere områder i beslutningsprosessen frem til et vedtak. I rapporten er det kategorisert tre områder i beslutningsprosessen. Disse har Nordstoga kalt 1: å sanse, 2: å forstå og 3: å bestemme. Å *sanse* handler om hvordan barnevernsarbeideren oppfatter klienten, hvordan denne oppfatningen tas opp og deretter tilpasses til den profesjonelle konteksten som kreves i barnevernsarbeid. Å *forstå* handler om når barnevernsarbeideren drøfter en sak med sine kolleger, klientene selv er ikke til stede. Dette handler altså om situasjoner der barnevernsarbeiderne definerer en felles oppfatning av både klienter og sak. Å *bestemme* handler om det Nordstoga kaller forhandlinger om hvilke tiltak som skal settes inn. Her skiller Nordstoga mellom to ulike organiseringer av barneverntjenesten. I den første modellen er det leder og barnevernsarbeider som sammen forhandler seg fram til et vedtak. I den andre modellen legger barnevernsarbeideren frem saken for leder i kollegiegruppe. Nordstoga finner at barnevernsarbeiderens personlige makt utsettes for mange påvirkninger på veien frem mot en bestemmelse, og at den personlige makten ikke er statisk og utfordres på ulike måter på ulike områder. Nordstoga skriver at den personlige makten til barnevernsarbeideren er mest fremtredende i de direkte møtene med klienter.

Langsrud, Fauske & Lichtwark (2019) har skrevet en forskningsartikkel som heter «*Den barnevernskapte virkelighet: Et sosialkonstruktivistisk perspektiv på det faktiske grunnlaget i barnevernets beslutninger*». Studiens resultat viser at barnevernsarbeidere forholder seg aktivt til informasjon de samler inn, både ved å fortolke og vekte denne. Følgen blir dermed at det faktiske grunnlaget for saken framstår som et resultat av barnevernsarbeidernes egen forståelse og tolkning av et svært vurderingspreget materiale. Forfatterne argumenterer for en større bevissthet rundt faktas begrensede evne til å gjenspeile en objektiv sannhet, fordi barnevernsarbeiderne og foreldrene aldri vil være likeverdige. Barnevernsarbeidernes

posisjon gjennom sitt mandat gjør at det er en fare for at barnevernet vinner fram med sitt virkelighetssyn, noe som igjen kan medføre at familiens egen oppfatning om hva som er problemet og hvilke løsninger familien lever best med blir tilsidesatt.

Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord (RKBU Nord), RKBU Vest, RKBU Midt-Norge og Institutt for helse og miljø og likeverd (Hemil) ved Universitetet i Bergen; har på bestilling fra Bufdir gjennomført et nasjonalt forskningssamarbeid hvor formålet var å få kunnskap om hvordan barnevernets undersøkelser gjennomføres i Norge, og hva som skal til for å sikre en god kvalitet i slike undersøkelser. De har skrevet til sammen 5 delrapporter og én sluttrapport som oppsummerer de viktigste funnene, samt forskernes anbefalinger for nasjonale retningslinjer for barnevernsundersøkelser. Dette prosjektet er det første som har sett grundig på hvordan undersøkelser gjennomføres i norsk barnevern. Rapportene gir et godt innblikk i både likheter og ulikheter mellom de ulike kommuner, samtidig som den setter søkelys på hva som er utfordringer og hva som bør bli bedre. De av deres funn som er relevante for min studie er at: det ofte mangler dokumentasjon av hvordan barnevernet vurderer og hva de vurderer, og at det ofte mangler en beskrivelse av hvilke aktiviteter og oppgaver som utføres i en undersøkelse og omfang på undersøkelsene (Vis et al., 2020).

I boken «*Beslutninger i barnevernet*» (Christensen & Kojan, 2016) har siktemålet vært å belyse barnevernets beslutninger i lys av tverrfaglig teorigrunnlag og relevante empiriske data. Hovedmålet er å se på hvilke idealer og prinsipper barnevernet jobber etter og se dette opp imot en virkelighet som kommer fram via forskning, dette med et kritisk perspektiv. Boken tar for seg fire dimensjoner for beslutningstaking i barnevernet, disse er:

1. Hva beslutningen gjelder.
2. Juridiske og prosedyremessige forutsetninger.
3. Kjennetegn ved gode beslutningsprosesser.
4. Beslutningsprosesser som noe relasjonelt.

Spesielt kapittel 1, 2, 5, 12 og 13 er relevante i forhold til denne studiens tema, og jeg støtter meg derfor en god del til disse i min oppgave.

I en internasjonal sammenheng finnes det også en del forskning rundt studiens tema, men siden norsk barnevern står i en særstilling (Fylkesnes et al., 2015), har jeg gjort et valg om å kun inkludere forskning som er gjort spesifikt på norsk barnevern.

2.2 Oppsummering

Det finnes en del interessant forskning som tar opp delaspekter med relevans for mine problemstillinger. Det mangler likevel en del viktig kunnskap i forhold til det som er denne studiens tema. I tillegg er noe av de nevnte undersøkelsene gammel forskning, Nordstogas rapport er over 10 år gammel. Det kan ha skjedd mye på feltet siden den gang. Min studie bygger på denne tidligere forskningen og gir supplerende innsikt og den nye kunnskapen som trengs.

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet redegjør jeg for ulike begreper jeg legger til grunn og som anses som relevante for studiens tema. Først sier jeg noe om *bakkebyråkraten* og *skjønn*, før jeg tar for meg barneverntjenestens saksgang og beslutningsprosess, herunder også barnevernets *dokumentasjonsplikt* som følge av gjeldende lovverk.

3.1 Om bakkebyråkrati og skjønn

Lipsky (2010) introduserte i 1980 begrepet street-level bureaucracy, eller bakkebyråkratiet oversatt til norsk. Bakkebyråkrater er Lipskys begrep for ansatte som utfører offentlig tjenestearbeid av en bestemt type, utført under visse forhold. I denne tilnærmingen samhandler byråkratene med borgerne gjennom sitt arbeid; hvor de er satt til å forvalte et regelverk gitt av myndighetene, samtidig som at bakkebyråkrater må bruke skjønn for å rettferdiggjøre hvilke borgere som har krav på hva. I tillegg jobber de bakkebyråkrater med begrensninger i sin arbeidsstruktur som hindrer dem i å gjøre jobben ut i fra ideelle oppfatninger av praksis (Lipsky, 2010). Det argumenteres også for at bakkebyråkratene er de som i praksis «lager politikk», fordi bakkebyråkratene må tolke både politikernes tvetydige mål og borgernes situasjon og ut i fra dette fatte en beslutning.

Kriteriene for god tjenesteutøvelse av bakkebyråkraten er mange, hvor formålet er å skape en endring for brukeren (Lipsky, 2010). Samtidig skal brukeren helst være medvirkende i endringsprosessen, og dette på frivillig grunnlag. Bakkebyråkraten må derfor gjennomføre en god kartlegging av både ressurser og utfordringer hos borgeren og deretter vurdere hvilke tiltak og innsats som er mest formålstjenlig. Det foreligger en forventning om at bakkebyråkraten er faglig oppdatert og i stand til å iver sette de tiltak som er nødvendige, samtidig som de er mottakelige for borgernes ønsker og behandler dem med respekt (Terum, 2021). I enkelte tilfeller kan også bakkebyråkraten opptre som myndighetsutøvere, hvor de fatter beslutninger som er rettslig bindende. Da stilles det krav til at disse vedtakene er rettsriktige og at borgerne ikke er utsatt for urettmessige inngrep.

For bakkebyråkraten kan det altså være nødvendig å ta avgjørelser som har store konsekvenser for andre mennesker, i tillegg til å yte tjenester som kan bidra til endring. I

barnevernssammenheng dreier dette seg i hovedsak om to ulike avgjørelser. For det første at det skal gjennomføres en undersøkelse hvor det er ukjente mennesker som skal få omfattende innsyn i ens private liv og vurdere vedkommende barns behov og omsorgsrammer. For det andre hvilke tiltak som settes inn overfor en familie. Det er derfor naturlig å anta at denne innblanding i folks liv blir sett på som svært inngripende av de menneskene disse avgjørelsene retter seg mot.

Begrepet bakkebyråkrater har blitt benyttet av flere andre i barnevernssammenheng (Christensen & Kojan, 2016; Nordstoga, 2003). Barneverntjenestens saksbehandlere blir her betraktet som bakkebyråkrater i en mellomposisjon, på den måten at saksbehandleren ikke innehar den endelige makten til å fatte beslutninger, men som den som mottar, håndterer og formidler informasjonen fra barn og foreldre over til dem som sitter med vedtaksmyndigheten, den formelle makten. I denne prosessen har saksbehandler en mulighet til både å forsterke, sile, eller nedtone den informasjonen som den med beslutningsmyndighet mottar (Christensen & Kojan, 2016). Dette får betydning for informasjonsutvekslingen både mellom saksbehandler og klienter, men også mellom saksbehandler og den med vedtaksmyndighet som fatter de endelige beslutninger om hvilke tiltak som skal settes inn. Saksbehandler styrer i stor grad hvilken informasjon som videreformidles etter samtaler og møter, men kanskje enda viktigere – hvilken informasjon som *utelates* i prosessene mot en beslutning og i det skriftlige materialet som ender opp med å bli barnets mappe i barnevernet.

Den enkelte saksbehandlers informasjonsinnhenting og -bearbeiding, kan sies å være kjernen av det som kalles faglig skjønnsutøvelse. I følge Fellesorganisasjonen vil skjønnsutøvelse si «å skjelne mellom vesentlig og uvesentlig, vurdere ulike sider ved sammensatte og komplekse situasjoner og avveie mellom ulike interesser og hensyn.» (2019, s. 8). Flere forfattere argumenterer for at diskusjonen om profesjonelt skjønn er sentralt i barnevernsarbeidet (Grimen & Molander, 2008; Heggen, 2017; Kane, 2018).

Grimen og Molander (2008) skiller mellom strukturelt skjønn og resonnerende skjønn. Forfatterne argumenterer at dette er to ulike måter å forstå skjønn på. Resonnerende skjønn brukes for å kunne si noe om hva som er den beste beslutningen å ta i lys av den informasjonen som foreligger. Man oppsummerer hva man vet noe om, tar sine vurderinger om hva som er viktigst å gjøre noe med, og går deretter for det alternativet som kan ha størst mulighet for å medføre en positiv endring for partene i saken. Strukturelt skjønn er betegnelsen for den valgfriheten en har innenfor gitte grenser av standarder fastsatt av en

myndighet (Dworkin, 1977 i Grimen & Molander, 2008). I den strukturelle forståelsen av skjønn må en definere, begrunne og redegjøre skjønnsbruken overfor den myndighet som har laget retningslinjene. Strukturelt skjønn er etter mitt syn det som følger av det resonnerende skjønnet, nemlig at man definerer, begrunner og redegjør for den skjønnsbruken som er gjennomført i en barnevernssak. Grimen og Molander påpeker også at ved skjønnsutøvelse, selv om man resonnerer så omhyggelig som mulig, må en forvente at ulike saksbehandlere kan komme til ulike konklusjoner. Forfatterne betegner dette som *skjønnets byrder* (Grimen & Molander, 2008). Hensikten med denne formen for skjønn er å skille noe fra noe, altså å resonnerer seg frem til en begrunnet konklusjon eller beslutning om hvilken handling som *bør* gjøres.

Skjønn er individuelt og flytende. Med dette mener jeg at måten den enkelte saksbehandler utøver skjønn på, baserer seg på hvilke erfaringer og grunnverdier den har. Saksbehandler A kan vurdere ting på en annen måte enn hva saksbehandler B gjør, nettopp fordi de gjennom sitt private liv, men også arbeidsliv, har gjort seg ulike erfaringer om hva som er viktig. Derfor er det også mulig at saksbehandler B kan komme frem til andre beslutninger enn hva saksbehandler A ville gjort dersom de hadde jobbet med samme sak. Her er det mange ting som kan spille inn, og det handler om å være bevisst på samt reflektere over hvorfor man gjør som man gjør. Når man har en bevissthet rundt dette, er det også enklere for en saksbehandler å redegjøre for hvorfor informasjonen er vektlagt på en sånn måte og hvorfor den beslutningen en tar er den som er den beste mulige i situasjonen. Dersom man ikke er bevisst, kan man heller ikke redegjøre godt for de valgene en tar eller hva man vektlegger, og dette vil føre at det kan være vanskelig å enes med partene om hva som er sakens faktum. Som et eksempel kan man si at saksbehandler A har med seg fra sin utdanning og arbeidserfaring at tilknytning og psykologiske prosesser mellom barn og foreldre er kjempeviktig, trygg tilknytning til omsorgspersoner er det som skaper basen for hvor velutviklet barnet vil bli etter hvert som det vokser og vektlegger dermed informasjonsbearbeidingen i lys av tilknytningsteorier. Saksbehandler B derimot, har kanskje et mer belastningsorientert perspektiv, det vil si at man hever blikket litt og ser på hva som er generelle risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer for nettopp dette barnet og familien og vektlegger å finne gode løsninger på å minske belastningene for barnet og familien. Det ene perspektivet er ikke mer riktig enn det andre, men jeg prøver her å gi et tydelig eksempel på at hvilke briller en har på seg i sitt arbeid har betydning for hva som blir konklusjonen på saken, og at dette i stor grad har sammenheng med den enkelte saksbehandler.

Fakta i en sak kan være motstridende, sammensatte og vanskelige og vurdere fordi de peker i ulike retninger. Det er flere ting som er med å forme den måten vi velger ut fakta på og hvordan vi vektlegger de ulike delene av informasjon som vi sitter med. Disse tingene kan for eksempel være erfaringer vi har med oss, forståelsen av teorier og begreper, men også hvordan vi stiller oss til sosiale og kulturelle ulikheter (Grimen & Molander, 2008). Ofte arbeider saksbehandlere alene og jobbens art krever taushetsplikt, personvern og private samtaler med så få tilhørere som mulig (Zacka, 2017). Dette fører igjen til at det er vanskelig å nøyaktig ettergå hva som er blitt gjort og sagt under for eksempel en observasjon i hjemmet eller i en samtale med foreldre eller barn.

En annen forsker som har videreutviklet Lipskys begrep om bakkebyråkrater er Bernardo Zacka (2017). I følge ham, vil det å utøve skjønn gjøre bakkebyråkraten til en moralsk aktør med et ansvar for å gjøre fornuftige vurderinger. Han peker også på at bakkebyråkraten etter hvert som den opparbeider seg mer og mer erfaring, kan bli moralsk disponert til å standardisere de vurderingene som ligger til grunn for skjønn. Zacka argumenterer for at dette representerer en fallgrube i arbeidet bakkebyråkraten utfører. Han definerer videre moralsk disposisjon som en tendens til å innta en bestemt posisjon i vurderingen av skjønnbaserte spørsmål, noe som igjen påvirker hvordan en tolker de sakene en er inne i.

I tillegg kan også måten hver enkelt saksbehandler utøver skjønn på endre seg over tid. Zacka (2017) kaller saksbehandlers skjønnsutøvelse for moralsk disposisjon. Med dette mener han hvordan saksbehandler oppfatter og tolker ulike situasjoner og ulike saker, hvordan deres moralske følelser blir aktivisert og hvordan de oppfatter sin rolle og sitt ansvar. Han argumenterer for at saksbehandlere, etter hvert som de over tid opparbeider seg erfaring, kan bli tillegge seg en bestemt posisjon når det kommer til vurderingen av skjønnbaserte spørsmål, og at saksbehandler på eget initiativ «standardiserer» valgene sine i de ulike sakene dersom man ikke er bevisst hva presset i jobben kan medføre.

I sin beskrivelse av moralsk posisjonering, bruker Zacka en trekant for å illustrere hvordan en saksbehandler kan posisjonere seg innenfor tre moralske tendenser. Han kaller disse tendensene for likegyldighet, omsorg og håndheving (2017). *Likegyldighet* viser til tendensen for å sortere ut saker og klienter som «typer» som har en bestemt løsning. *Omsorg* viser til tendensen til å tenke individuell tilpasning av hjelpetiltak og vurdering av behov. *Håndheving* viser til tendensen til å inneha en klar regelorientering hvor det er om du oppfyller kravene til tiltak eller hjelp som bestemmer om du får det.

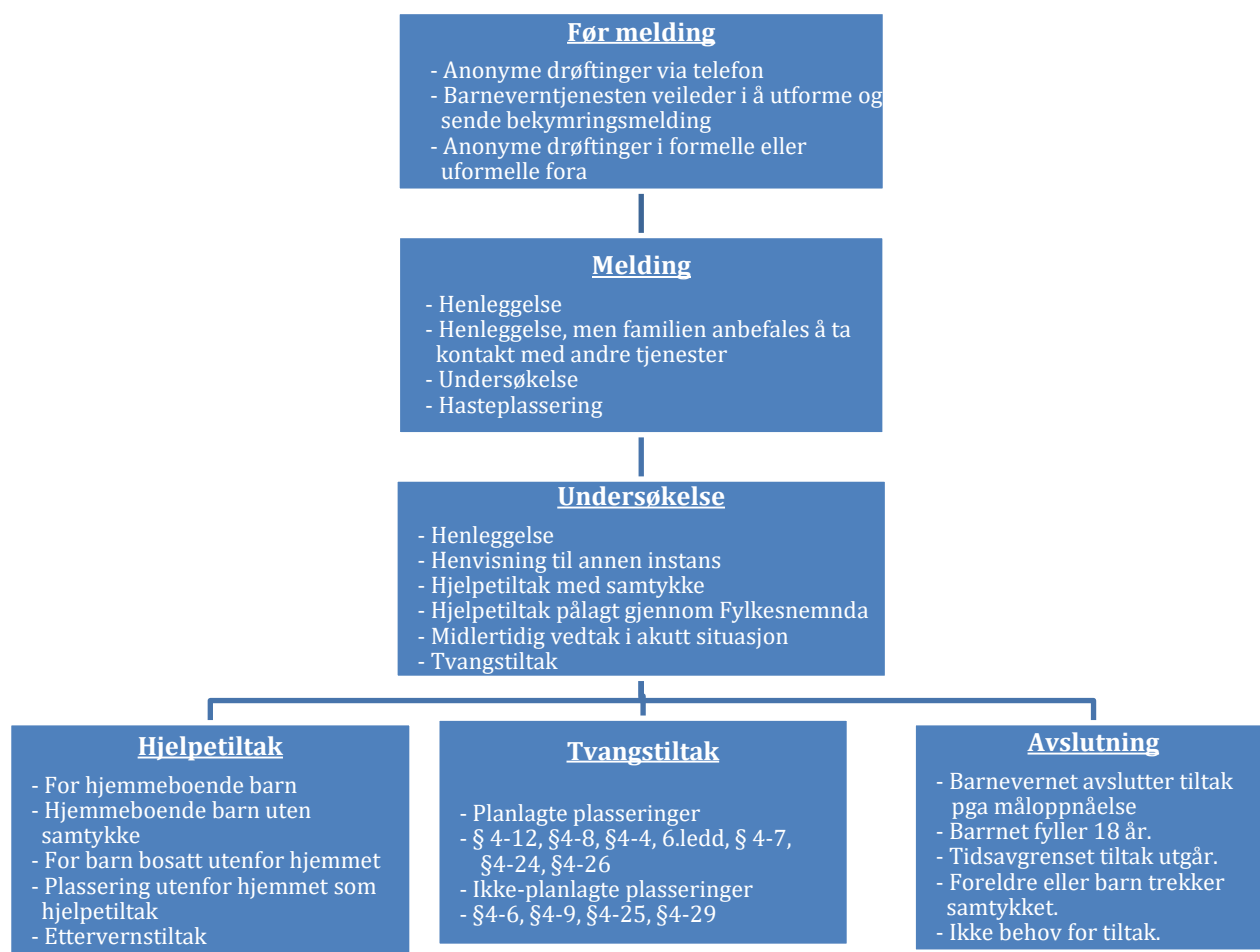
3.2 Barneverntjenestens saksgang og beslutningsprosesser

I sitt daglige arbeid manøvrerer barneverntjenestens saksbehandlere gjennom mange lovverk. De viktigste er her Lov om barneverntjenester (Barnevernloven, 1992) og Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningslova, 1967), (Bufdir, 2021c).

Mange andre lover er også relevante for barneverntjenestens arbeid, men i denne studien vil jeg se nærmere på arkivloven (1992) og offentlighetsloven (2006), siden disse lovene legger føringer for utforming og detaljgrad av dokumentasjon i offentlig saksbehandling. Dette kommer jeg tilbake til etter først å ha gjennomgått gangen i en barnevernssak.

En barnevernssak starter offisielt når barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding som gjelder et barn. I forkant av dette, kan barneverntjenesten ha deltatt i anonyme drøftinger med meldere som tar kontakt for å høre om de bør melde bekymring, eller drøftinger i både formelle og uformelle fora i form av tverrfaglig sammensatte grupper. Når meldingen er mottatt, må barneverntjenesten innen én uke avgjøre om meldingen skal henlegges eller gå til undersøkelse. Når en undersøkelse er startet, kan den enten avsluttes med at barneverntjenesten treffer en beslutning om tiltak etter barnevernloven, eller den kan henlegges. Hvis en sak går videre til tiltak, skal det være jevnlig evalueringer av disse. Tiltakene avsluttes enten fordi målet med tiltaket er nådd, fordi foreldre eller barn ikke lenger ønsker tiltak, eller fordi barnet blir myndig eller oppnår den øvre aldersgrensen for ettervernstiltak.

I figuren under, har jeg, med utgangspunkt i barnevernloven (1992) og Saksbehandlingsrundskrivet (2021c) vist gangen i en barnevernssak. Figuren viser også hvilke konklusjoner som kan treffes i de ulike fasene av en sak:

Figur 1 - Saksgang i barneverntjenesten

Barneverntjenestene i Norge har ingen felles undersøkelsesmodell (Christiansen & Anderssen, 2011; Kjær, 2019; Prop.133L, 2021). Generelle føringer for hvordan en undersøkelse bør gjennomføres fremgår blant annet av barnevernloven og Saksbehandlingsrundskrivet (2021c). Det er imidlertid opp til den enkelte barneverntjenesten, eventuelt saksbehandler, å bestemme hvilke områder de vektlegger når de skal gjennomføre en undersøkelse (Christensen & Kojan, 2016; Prop.133L, 2021; Samsonsen, 2016).

Flere forfattere har påpekt at arbeidshverdagen for ansatte i barneverntjenester er preget av travle dager på jobb, høy informasjonsflyt og knappe tidsressurser (Baugerud, 2019; Slettebø et al., 2019). Saksbehandlere drar ofte fra ett møte til et annet uten å notere mer enn absolutt nødvendig, og det tar ofte noen dager før saksbehandlere finner tid til å sette seg ned foran en

pc på kontoret og skrive inn disse notatene eller informasjonen i barnets mappe (Hærem & Aadnesen, 2008).

I tillegg er det ofte sånn at saksbehandleren gjennom undersøkelsen gjør vurderinger på hvilken konklusjon undersøkelsessaken skal få. I de fleste tilfellene er det saksbehandleren som skal ha ideen om hvilken konklusjon som skal treffes, men det er gjerne team- eller tjenesteleder – avhengig av hvilken struktur tjenesten har – som treffer den endelige avgjørelsen (Nordstoga, 2003). Dermed er saksbehandleren nødt til å argumentere for hvorfor den mener at «sin» konklusjon er den riktige. Da bearbeider man gjerne informasjonen en har slik at den passer som argument for bestemte konklusjoner.

3.3 Barnevernets dokumentasjonsplikt

Alle offentlige organer plikter å ha et arkiv som skal være innrettet slik at dokumentene er sikre informasjonskilder for samtid og ettertid (Arkivlova, 1992). Dokument blir i arkivlovens § 2 definert som en logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium, dette være seg skriftlig, muntlig eller lyd- og videoopptak.

Arkivet skal inneholde alle dokumenter som har betydning for saksbehandlingen til virksomheten. Arkivverket (2020) gir flere grunner for hvorfor det er behov for arkiv. Jeg støtter meg, i denne oppgaven, særlig på disse to:

- Slik at vi kan finne igjen, dele og gjenbruke tidligere arbeid, noe som handler om å være effektiv og unngå dobbeltarbeid
- Slik at vi kan bevise hva som har skjedd, noe som handler om rettssikkerhet, etterrettelighet og demokrati (Arkivverket, 2020).

I offentligloven står det i § 3 at en kan kreve innsyn i saksdokumenter, journaler og lignende register hos ulike organ. En viktig forutsetning for innsyn, er at det faktisk finnes dokumenter å få innsyn i.

I Arkivverkets veileder (2020) er ansvaret til den enkelte ansatte understreket for identifisering av hva som er saksdokumenter og om det skal journalføres eller arkiveres. I offentliglovens § 4 er et saksdokument definert som et dokument som omhandler ansvarsområdet eller virksomheten til et offentlig organ og som enten er kommet inn til dette

organet eller som organet selv har opprettet. Et dokument anses som opprettet når det er sendt ut av organet eller når det er ferdigstilt. I min analyse støtter jeg meg på den mer presise definisjonen i Arkivverkets veileder:

«Begrepet saksdokument er svært vidt, og omfatter de fleste dokumentene du tar imot eller selv oppretter som ansatt i virksomheten. Når du vet at dokumentet er et saksdokument, må du vurdere om det er sendt inn eller ut av virksomheten. Hvis du har fått en henvendelse, eller selv henvendt deg til noen utenfor din egen virksomhet, regnes denne kommunikasjonen som «sending» inn eller ut.

Et dokument har verdi som dokumentasjon når det kan brukes som bekreftelse eller bevis i etterkant, for eksempel i en eventuell rettssak eller ved behandling av en klage. Hvis et dokument har vært med på å avgjøre utfallet av saksbehandlingen eller kan tjene som tilleggsinformasjon i saken på et senere tidspunkt, har det verdi som dokumentasjon.» (Arkivverket, 2020).

Slik barnevernloven og forvaltningsloven er utformet i dag, er ikke barneverntjenesten pålagt en eksplisitt dokumentasjonsplikt. Imidlertid framgår det av arkivlovens § 6 at alle offentlige organer å ha et arkiv. Kane (2018) argumenterer for at forsvarlighetskravet i barneverntjenesten omfatter å dokumentere arbeidet i barnevernssaker. I forslag til ny barnevernlov (Barnevernsloven, 2021) er det klart uttrykt i § 12 – 4 at dokumentasjonsplikt blir lovpålagt, og at opplysninger om barnet og dets omsorgssituasjon, barneverntjenestens tilrettelegging for barnets medvirkning, møtereferater i saken og beskrivelser av barnevernfaglige vurderinger i saken blir en plikt å dokumentere. Det står også at departementet kan gi forskrift om krav til journalplikt og innhold i journal.

4 Metodologiske overveielser

I dette kapittelet redegjør jeg for forskningsmetoden som jeg har benyttet for å svare på problemstillingen. Jeg beskriver forankringen av min analyse i fenomenologisk-hermeneutisk tradisjon, går gjennom sentrale kjennetegn for kvalitativ metode og kvalitative forskningsintervju, samt denne studiens datamateriale og analysestrategi: tematisk analyse.

4.1 Teorivitenskapelig tilnærming

Min teorivitenskapelige tilnærming i studien har en fenomenologisk-hermeneutisk forankring. Det vil si, jeg undersøker informantenes opplevde *livsverden*, deres levde erfaring med et bestemt fenomen: informasjonsbearbeiding og informasjonsinnhenting i barnevernets undersøkelse, men jeg bruker hermeneutisk forankrede prinsipper i analysen av datamaterialet. Jeg vil først redegjøre kort for hermeneutikk og fenomenologi før jeg forklarer hvorfor jeg tenker at disse kan kombineres til å være min vitenskapsteoretiske forståelsesramme for studien.

4.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk

Fenomenologisk tilnærming tar utgangspunkt i en interesse for å undersøke menneskelige erfaringer og opplevelser ut fra aktørens eget perspektiv, og det er den levde erfaringsverden vi søker å forstå og beskrive. Fenomenologi handler altså om å forstå den subjektive opplevelse og hvilken kontekst denne opplevelsen tilhører (Kvale & Brinkmann, 2019). I denne studien er jeg ute etter informantenes beskrivelser av sin egen erfaringsbaserte kunnskap i kraften av å være barnevernsarbeider.

Gjennom datainnsamling og analyse vil jeg ha mulighet til å se fellestrekk i informantenes erfaring, og dermed kunne utvikle en forståelse av fenomenet gjennom disse felles erfaringer. Det kan også gi grunnlag for å trekke slutninger basert på fellestrekk i informantenes opplevelser og erfaringer, og med det – få ny viten.

Hermeneutisk tilnærming tar utgangspunkt i hvordan mennesker fortolker og forstår sine omgivelser, gjerne med utgangspunkt i samtaler eller tekster. I hermeneutikken er målet å finne allmenne og gyldige fortolkninger av hva en tekst betyr, og en drøfter problemer knyttet til forståelse og fortolkning. I korthet kan vi si at hermeneutikken kan hjelpe oss med å forstå

hvordan vi forstår, og hvordan vi gir verden mening, og det legges vekt på forskerens forhåndskunnskap om studiens tema (Kvale & Brinkmann, 2019; Thornquist, 2018).

Hans-Georg Gadamer (1900 – 2002), nyere tids mest sentrale hermeneutiske teoretiker, hevdet at all mening og all forståelse baserer seg på en ubevisst forforståelse, eller av *fordommer*, som han kalte det. Med fordommer mener han det som i det hele tatt gjør det mulig for oss å forstå noe som helst. Forforståelsen hjelper oss å skape mening ut av det ukjente når vi møter ny viten (Thomassen, 2006; Thornquist, 2018). For Gadamer er fordommer en rikdom som mennesket har med seg som del av en kultur og en historie, fordi tidligere tiders hendelser, tanker og handlemåter lever videre og er virksomme som en del av den konteksten vi handler og tenker innenfor i dag. Dette kaller han vår *forståelseshorisont*, som dermed er samlingen av alle de oppfatningene og holdningene vi har (Sletnes, 2021; Thornquist, 2018). Det er altså vår forståelseshorisont som gir ulike fenomener mening. Dette betyr at jeg som forsker forsøker å se verden slik som den oppleves av informantene, men dette gjør jeg gjennom å bruke min egen forforståelse og kunnskap om feltet. For å kunne forstå andre, må vi ha en viss innsikt i hvordan den vi ønsker å forstå opplever verden, og hvilke kontekster den andres utsagn hører til i.

4.1.2 Kombinasjon av fenomenologi og hermeneutikk

Lindseth og Nordberg (2004) uttrykker at for å ha en meningsfull kommunikasjon, så må en ha en felles, grunnleggende forståelse for fenomenet en diskuterer. Denne felles kjennskapen eller forståelsen er det som i det hele tatt gjør det mulig å ha en meningsfull diskusjon rundt et fenomen.

Min studie har en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Min undersøkelse er fenomenologisk inspirert fordi jeg ønsker å tolke transkriberte tekster med tanke på hvordan saksbehandlere opplever hvorvidt de har en individuell innvirkning på de ulike delene av en undersøkelsessak. Samtidig er min undersøkelse hermeneutisk inspirert fordi mine tolkninger, min forforståelse og kunnskap om barnevernfeltet og undersøkelsesarbeid bidrar til å skape en dypere forståelse for det informantene snakker om rundt sine opplevelser. Jeg anser at min forforståelse og fagbakgrunn også er nødvendig for å kunne ha en meningsfull samtale med informantene om temaet. I analysedelen forholder jeg meg til skrevet tekst i form av transkripsjonene mine, og leter etter mening i denne teksten ut ifra et allerede beskrevet teoretisk rammeverk og min forforståelse.

4.2 Kvalitativ metode

Thoresen et al. (2020) definerer metode som den fremgangsmåten en velger for innsamlingen av data som er relevant for å svare på en gitt problemstilling, men også hvilken fremgangsmåte en velger for analysen av disse dataene. Kvalitative metoder beskrives gjerne som motsatt til kvantitative metoder, hvor den største forskjellen ved disse metodene er hvordan data innhentes og hvilken type data som kommer ut av dem (Jacobsen, 2010; Kvale & Brinkmann, 2019).

Det viktigste kjennetegnet på kvalitativ metode er å oppnå innsikt i deltakernes erfaringer og opplevelse, og ved hjelp av dette søke en dypere forståelse for det vi ønsker å undersøke. Sammenlignet med kvantitative studier, har forskeren i kvalitative studier få informanter, men ved å samle inn detaljerte data søker man dybdekunnskap (Kristensen & Hussain, 2019).

I min studie bruker jeg en *kvalitativ metodisk strategi* som man, i følge Grønmo (2020), kan bruke for å oppnå dybdekunnskap og en helhetlig forståelse om noe eller noens egenskaper eller kjennetegn. Kvalitative forskere studerer sosiale fenomen, og prøver dermed å skape mening i eller å forstå fenomenenes mening ut i fra hvordan denne meningen fremstår for personene i situasjonen (Denzel & Lincoln, 2000, i Kristensen & Hussain, 2019).

4.3 Oppgavens troverdighet og overførbarhet

Validitet og reliabilitet er to kriterier for å vurdere kvaliteten i forskning.

Validitet omhandler studiens gyldighet og styrke, om svarene jeg kommer frem til i analysen faktisk er svar på mine forskningsspørsmål. (Kvale & Brinkmann, 2019). Det forventes at det er en logisk sammenheng mellom spørsmålene som danner utgangspunkt for studien i første omgang og hvordan studien er utformet. (Tjora, 2018).

Reliabilitet viser til studiens pålitelighet og omhandler hvorvidt forskningen i en studie er utført på en tillitsvekkende og pålitelig måte. Her vises det til utførelsen av datainnhenting og hvor pålitelige resultatene er. Ville en annen forsker kommet frem til samme resultat hvis den hadde anvendt samme metoder, er grunnspørsmålet her (Kvale & Brinkmann, 2019). For min studie må svaret bli – nei, ikke helt likt. Kvalitativ forskning er ikke mulig å gjennomføre nøyaktig likt flere ganger. Som forsker, innehar man en forforståelse og denne er individuell

fra person til person. Dermed vil måten man møter både informantene og datamaterialet på være forskjellig fra forsker til forsker. Hvis man ser for seg at en annen forsker skulle repetert min studie i sin helhet, ville dette sannsynligvis ikke gitt samme resultater siden både forskeren som utfører studien og informantene, ville hatt ulikt utgangspunkt enn hva jeg og informantene hadde da datamaterialet ble innhentet. Tjora (2018) betegner derfor kvalitativ forskning som forsker-subjektive. I forhold til informantene, ville disse vært nødt til å være de samme, og siden informantene allerede har vært igjennom spørsmålene én gang, ville de hatt muligheten til å gi andre svar på samme spørsmål. Dette skyldes både at de vil ha gjort seg en erfaring fra forrige intervju, og at en kan endre på hva en gjør i jobben på kort tid. Med semistrukturerte intervju, som jeg vil gå nærmere innpå i neste kapittel, er det ikke fastlagt på forhånd hvilke spørsmål som stilles når og oppfølgings- eller utdypningsspørsmål er heller ikke planlagt på forhånd siden de må stilles ut i fra hva informanten prater om. Dermed ville en annen forsker eksempelvis ha hatt fokus på andre oppfølgingsspørsmål enn de som jeg stilte eller stilt spørsmålene i en annen rekkefølge enn hva jeg gjorde, jf forsker-subjektiviteten.

I min studie ønsket jeg å få kunnskap om hva saksbehandlere tenker når de gjør vurderinger i sine saker, hvordan de selv snakker om hva de gjør og hvor bevisste de er på hva de gjør i praksis. Jeg har tatt utgangspunkt i respondentenes beskrivelser. Dette er i seg selv utfordrende, siden en aldri kan være sikker på at det informantene forteller i intervjusituasjonen er de *faktiske* tankene og handlingene som gjennomføres. Jeg kan ikke si med sikkerhet at informantene ikke har moderert sine utsagn.

Fenomenologiens og hermeneutikkens utgangspunkt er at virkeligheten oppleves unikt for hvert enkelt individ. Studien bygger også på utsagn fra kun seks informanter. Derfor kan man si at mine informanters utsagn og meninger ikke kan overføres til andre lignende situasjoner. Samtidig gjør utvelgelseskriteriene at det er en grunn til at nettopp disse informantene er snakket med: sin bakgrunn som saksbehandlere i kommunal barneverntjeneste som jobber med undersøkelser. Dermed kan informasjonen de har bidratt med relateres til av andre i samme situasjon og med dette bidra til refleksjon og bevisstgjøring over praksis.

Innsikt og forståelse av et fenomen kommer vanligvis av tilknytningen vi har til det feltet vi studerer. Det er stor forskjell på om vi betrakter en sak fra innsiden eller fra utsiden. Min studie bygger på min egen erfaring fra praksisfeltet, og jeg må derfor være oppmerksom på at dette kan være en utfordring gjennom hele prosessen, men kanskje spesielt i analysen hvor jeg

skal tolke informantenes utsagn. Jeg har ti års erfaring fra kommunal barneverntjeneste, og har derfor gjort egne erfaringer gjennom relativ lang praksis. Det å være kritisk til eget fagfelt kan i noen tilfeller være vanskelig, siden jeg selv er en så stor del av det. Likevel er nettopp temaet for studien noe som opptar meg og noe som jeg mener det er viktig å være bevisst. I stor grad har jeg opplevd det som lærerikt og bevisstgjørende å gjennomføre denne studien.

Når jeg i oppgaven har presentert mitt standpunkt, er det opp til leseren å vurdere mine tolkninger sett opp imot min bakgrunn. Det er derfor viktig for meg å understreke at jeg, med utgangspunkt i mine egne erfaringer, startet denne studien med en forforståelse om at saksbehandlere ikke er nok bevisst sin individuelle innvirkning på hvilken informasjon en barnevernssak bygger på.

4.4 Datainnsamling

Jeg har valgt å benytte meg av intervju for å samle inn data. Dette gjør jeg hovedsakelig fordi prosessene som foregår hos en saksbehandler i en undersøkelsessak er vanskelig å observere - delvis fordi det foregår mye som tankevirksomhet, men også fordi en undersøkelsessak tar opptil tre måneder; noe som jeg ikke har anledning til å observere innenfor tidsressursen jeg har for å skrive min masteroppgave. Selv om man gjør en observasjon, er man likevel nødt til å be informanten om å beskrive prosessene som foregår. Derfor vurderte jeg det som tidsbesparende å gå direkte til denne delen. Samtidig vil en intervjusituasjon kunne gi fyldige data på kort tid. Dette gjelder både data som jeg etterspør, og data som jeg eventuelt ikke har tenkt over på forhånd (Jacobsen, 2010; Kristensen & Hussain, 2019; Kvale & Brinkmann, 2019).

Det finnes flere typer kvalitative forskningsintervju, Kvale og Brinkmann (2019) framhever for eksempel diskursive intervjuer, som retter seg mot det språklige og sosiale samspillet i intervjusituasjonen. Narrative intervju er en annen form for kvalitative intervju som i følge Kvale og Brinkmann har en helt annen hensikt: om å skape eller fremkalle fortellinger som igjen gir en strukturert historie med en bestemt handling.

4.4.1 Semistrukturerte intervju

Jeg har valgt å gjøre semistrukturerte livsverdensintervju med enkeltpersoner.

Semistrukturerte livsverdensintervju utføres med utgangspunkt i en intervjuguide som nærmer seg temaer som er forhåndsbestemte og som kan inneholde forslag til spørsmål som kan stilles. Det er verken en lukket samtale rundt et spørreskjema eller en åpen samtale (Kristensen & Hussain, 2019). Målet med denne typen intervju er å innhente beskrivelser om intervjupersonens livsverden for deretter å kunne tolke betydningen (Kvale & Brinkmann, 2019). Denne måten å intervju på gjorde ga en mulighet for at jeg, på tross av forhåndsbestemte spørsmål, kunne få nye erkjennelser underveis ved at jeg kunne tilpasse spørsmål, komme opp med nye spørsmål, og stille spørsmål som dukket opp underveis, avhengig av hvordan samtalen forløp (Denscombe, 2017).

I sin bok, har Kvale og Brinkmann (2019) gjennomgått tolv nøkkelbegreper for semistrukturert livsverdensintervju. Jeg ønsker å gjennomgå disse også her i oppgaven, både for å vise hvordan intervjuene ble gjennomført, men også som et ledd for å vise hvordan jeg har innhentet data med henblikk på en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. I tillegg tenker jeg at disse nøkkelordene også har betydning for analysen av datamaterialet, fordi innhenting av data og analysen av dem henger tett sammen. De tolv nøkkelordene Kvale og Brinkmann oppgir er: livsverden, mening, kvalitativt, deskriptivt, spesifisitet, bevisst naivitet, fokusert, flertydighet, forandre, sensitivitet, mellommenneskelig (interpersonell) situasjon og positiv opplevelse (2019).

Livsverden har jeg allerede redegjort for tidligere, og kort sagt dreier det seg om at livsverden er noe subjektivt. Det er denne en ønsker tilgang til hos hver enkelt informant ved å be dem dele av sin erfaring og opplevelse.

Mening dreier seg om at jeg som forsker prøver å forstå hva det er informantene snakker om, hva det er de ønsker å si. Dette innebærer at man underveis i intervjuet er bevisst over hva og hvordan en tolker det som blir sagt, og eventuelt spør opp om oppfatningen en har stemmer overens med det informanten prøvde å formidle.

Kvalitativt og deskriptivt betyr at man ser på meningsfortolkning. En ønsker ikke å kvantifisere uttrykkene, men finne de nyanserte beskrivelsene og tolke dem.

Spesifisitet betyr at man spør om spesifikke situasjoner eller handlinger, for å unngå generelle meninger.

Bevisst naivitet handler om at forskeren så langt det er mulig må se bort fra forhåndskunnskap for å kunne være åpen for nye og uventede tolkninger.

Fokusert handler om at intervjuguiden er lagt opp rundt bestemte tema, men det skal ikke være stramt strukturert. Forskeren leder samtalen inn mot forhåndsbestemte temaer, men leder ikke til forhåndsbestemte meninger.

Flertydighet dreier seg om at i en samtale mellom mennesker kan det forekomme misforståelser mens en snakker sammen. Dermed er det opp til forskeren å finne ut om dette skyldes kommunikasjonsvansker eller eventuelle selvmotsigelser.

Forandring viser til at også intervjupersoner kan endre holdninger til og beskrivelser av temaet i løpet av intervjuet, og dermed være en læreprosess for både intervjupersonen og forskeren.

Sensitivitet handler om at det krever en viss forhåndskunnskap om temaet for intervjuet for å fange opp nyansene i beskrivelsene som blir gitt.

Det mellommenneskelige samspill betyr at det vil være ulikt samspill mellom deltakerne i ulike intervjuer. Forskeren må være bevisst på mulige etiske krenkelser av den aktuelle intervjupersonens grenser, samt være i stand til å håndtere samspillet mellom seg selv og intervjupersonen.

I forskerrollen prøvde jeg å lage en så *positiv opplevelse* som mulig. Selv om vi snakket om ting som kunne oppfattes som kritikk mot rollen som saksbehandler i barneverntjenesten, forsøkte jeg å gjøre det så respektfullt som mulig. Dette opplevde jeg fungerte fint og at informantene var såpass engasjerte i temaet for samtalen at de ikke anså det som noe negativt, men mer som en mulighet for refleksjon. Alle informantene sa mot slutten av intervjuet at de synes det var interessant å delta i intervjuet.

4.4.2 Utvalg og rekruttering av informanter

Det er vesentlig at informantene i studien har potensiale til å belyse problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2019). Derfor har jeg foretatt et *strategisk utvalg*, som betyr at jeg har gjort en vurdering på hvilke personer som kan gi relevant og interessant informasjon for

undersøkelsen (Jacobsen, 2010). Siden min studie omhandler praktisk erfaring har jeg satt som krav at:

1. informantene jobber i en kommunal barneverntjeneste og
2. at de jobber med eller har erfaring med undersøkelsessaker.

Informantene ble rekruttert ved at kontaktinformasjon til barnevernsledere i Midt-Norge ble innhentet via kommunenes nettsider, og barnevernlederne ble per epost forespurt om de hadde ansatte som jobber med undersøkelse som kunne delta i studien. Det ble sendt individuelle epost til 22 barnevernledere. 15 av disse barnevernlederne har svart og 5 har formidlet kontakt til seks informanter. Gjennom barnevernleder ble det deretter opprettet direkte kontakt mellom meg og disse saksbehandlerne og tidspunkt for intervju ble avtalt.

De informantene jeg har snakket med har ulik bakgrunn og erfaring. Fire var utdannet barnevernspedagoger, en var barnehagelærer og en var sosionom. Antall års erfaring varierte mellom 1 – 22 år, hvor de aller fleste hadde mellom 5 – 10 års erfaring fra kommunalt barnevern. To informanter forklarte at de jobbet etter spesialistmodell med undersøkelser som hovedfelt, resten jobbet som generalister – altså med alle områder innenfor en barnevernssak: undersøkelser, tiltak og fosterhjemsoppfølging. Antall saker de enkelte informantene hadde, varierte mellom 15 – 25, hvor de fleste hadde rundt 20 pågående saker på tidspunktet intervjuene ble gjort.

4.4.3 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i løpet av en periode på fem uker. Alle informanter fikk tilbud om at jeg kunne møte dem personlig eller i en videokonferanse på MS Teams for å gjennomføre intervjuene. Alle informanter valgte å gjennomføre intervjuene på Teams. Min opplevelse var at alle informanter var vant til å bruke Teams som kommunikasjonsmiddel. I to av intervjuene var det noen tekniske vansker. Intervjuet ble litt forstyrret av dette på den måten at samtalen ble brutt og vi måtte koble oss opp på nytt. En informant hadde ikke på forhånd planlagt hvor denne skulle sitte under intervjuet, noe som medførte at vedkommende måtte flytte seg to ganger fordi andre skulle ha rommet vedkommende satt på. Mine erfaringer tilsier likevel at utstrakt bruk av digitale løsninger under Covid-pandemien har gjort videosamtaler til et naturlig alternativ til fysiske samtaler, som de aller fleste nå er godt vant

med å bruke. Jeg opplevde derfor at det ikke hadde negativ innvirkning på intervjusituasjonen at disse foregikk på Teams.

4.4.4 Transkribering av data

Transkriberingen ble gjort innenfor relativt kort tid etter intervjuene. Samlet har intervjuene og transkriberingsprosessen foregått i en seksukersperiode. Siden alle intervju ble gjennomført på Teams, var det mulig å gjøre både lyd- og videopptak av intervjuene, noe jeg også gjorde. Alle informanter ble spurt da intervjuet startet om det var greit for dem at det ble gjort begge deler, og alle samtykket til dette. Dette gjorde at jeg i transkriberingsarbeidet hadde mulighet til å både se og høre mens jeg transkriberte. Dermed kunne jeg se kroppsspråk, huske refleksjoner, stemning og tanker. Jeg transkriberte materialet selv, og brukte en god del tid på dette. De seks intervjuene varte til sammen i 6,5 timer.

Transkripsjonen av alle intervjuene har jeg brukt 20 – 25 timer til. De ferdige transkripsjonene som utgjør mitt datamateriale for denne oppgaven utgjør 90 sider.

Jeg forsøkte å få transkribert så fort som mulig etter at intervjuene ble gjennomført, men dette var vanskelig, for transkriberingsarbeid er tidkrevende. I transkriberingen har jeg skrevet ordrett det som ble sagt, men tatt vekk gjentakende eller nølende småord, slik at gjengivelsene har fått en bedre flyt og lesbarhet.

4.5 Forskningsetiske overveielser

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har utarbeidet forskningsetiske retningslinjer hvor de fremhever de tre prinsipper for forskningsetikk. Disse er 1. (informert) samtykke, 2. konfidensialitet og taushetsplikt og 3. anonymisering (*Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*, 2020). Jeg vil gjøre rede for hvordan jeg har ivarettatt disse prinsippene i min studie:

Frivillig informert samtykke: Alle informanter fikk tilsendt et informasjonsskriv hvor de fikk informasjon om formål med studien, tema for studien og samtykkeskjema. Siden alle intervjuer ble gjennomført på Teams, måtte samtykkeskjema sendes frem og tilbake via epost.

Alle informanter fikk også før intervjuene startet informasjon om at samtykket kan trekkes tilbake dersom de ombestemte seg i forhold til deltakelse i studien.

Konfidensialitet og taushetsplikt: Det er i studien vurdert at det ikke innhentes informasjon som er underlagt taushetsplikt. Informantenes svar på spørsmål er behandlet konfidensielt.

Anonymisering ble praktisk løst med at jeg for det første sendte individuelle epost til barnevernlederne, slik at disse ikke kunne se hvilke andre barneverntjenester som ble spurt. Etter hvert som intervjuene ble avtalt, fikk respondentene en nummerkode av meg. Dette nummeret ble deretter skrevet ned på et eget fysisk dokument som ble oppbevart adskilt fra informasjonen jeg hadde på pc-en. I dette dokumentet koblet jeg nummeret mot fornavn på informanten. I alt digitalt materiale, som for eksempel kalenderoppføringer, møteinnkallinger og transkripsjonsdokumenter brukte jeg kun nummerkoden for å skille mellom de ulike respondentene. I rekrutteringsprosessen fikk jeg nødvendigvis kunnskap om navnet og arbeidsstedet til informantene. Denne informasjonen ble i noen få tilfeller med på lydopptak, men dette anonymiserte jeg i transkriberingen av intervjuene, for eksempel ved å skrive «vår kommune» eller «vår barneverntjeneste» i stedet for navnet på kommunen i de tilfellene der informantene hadde brukt kommunenavn eller barneverntjenesten navn. Dermed kan informasjonen som er brukt i oppgaven vanskelig spores tilbake til personen som har uttalt det.

Studien er vurdert og tilrådet av NSD med referansenummer 882099 (se vedlegg 2).

4.6 Analyse- og tolkningsprosess

I dette delkapittelet vil jeg først redegjøre for sentrale kjennetegn for tematisk analyse, som er den analysestrategien jeg har valgt. Deretter gir jeg en detaljert oversikt over hvordan jeg har gjennomført analyseprosessen min. Min tanke er at ved å gi denne oversikten, vil det gjøre at det neste kapittelet som omhandler funnene mine bli mer transparent og forståelig. Det er også i dette kapittelet at overlappingen mellom fenomenologisk til hermeneutisk tilnærming blir mest synlig, fordi jeg i mitt arbeid med forståelse av det innsamlede datamaterialet tok både ubevisst og bevisst i bruk mine forkunnskaper og fagterminologi i inn tolkningsarbeidet.

Analyse av kvalitative data skjer gjerne gjennom koding av datamaterialet. Dette innebærer at deler av teksten kodes og merkes med stikkord som beskriver eller karakteriserer innholdet i hvert element. Deretter bruker man disse kodene til å sammenligne de ulike tekstelementene, for å finne generelle og typiske mønstre i datamateriale (Grønmo, 2020).

4.6.1 Tematisk analyse

Jeg har i min studie valgt å bruke tematisk analyse. Braun og Clarke (2006) argumenterer for at tematisk analyse bør bli sett på som en egen og grunnleggende metode for kvalitative analyser, på lik linje med blant annet diskursanalyse og narrativ analyse. Også Johannessen et al. (2018) mener at tematisk analyse er en av de mest grunnleggende tilnærmingene til kvalitativ analyse, og at det er en metode for identifisering, analyse og rapportering av mønstre i et innsamlet datamateriale som krever lite detaljert teoretisk og teknisk kunnskap. Derfor er den også en egnet metode for nye forskere med lite erfaring med kvalitativ forskning. Dette tenker jeg er med på å forsvare bruken av en slik metode for meg som masterstudent med liten erfaring fra kvalitativ forskning. Tematisk analyse kan brukes som analysestrategi for studier som er forankret i tradisjonelle vitenskapsteoretiske perspektiver, men også uten en eksplisitt vitenskapsteoretisk forankring. Analysestrategien er et fleksibelt forskningsverktøy som potensielt kan gi rik og detaljert informasjon av kompleks data (Johannessen et al., 2018).

Før man tar tematisk analyse i bruk, er det nødvendig å ta noen bevisste valg. For det første må man som forsker avgjøre hva som skal regnes som tema og hvor store de ulike temaene skal være. Braun og Clarke (2006) tar til orde for at det ikke nødvendigvis handler om å sette strenge kriterier for å bestemme hva som skal gjelde som tema. De argumenterer blant annet mot å gjøre et tema avhengig av at det går igjen i 50% av materialet, fordi hvor ofte noe forekommer ikke er et kriterium for hvorvidt noe kan regnes som et tema. De hevder dette kommer an på forskerens egen dømmekraft. De understreker derimot at det er viktig at man er konsekvent når man først har bestemt seg for hvilke tema man vil følge opp. I denne studien var det sentralt å finne tema på tvers av datamaterialet med tanke på saksbehandlers direkte innvirkning i undersøkelsesprosessen. Altså ikke ved å telle antall utsagn, men ved å finne meningsinnhold som kunne svare på problemstillingen.

For det andre; må man også avgjøre hvilken tilnærming en ønsker å ha mot datamaterialet, om den skal være induktiv (datadrevet) eller deduktiv (teoridrevet). I min studie hadde jeg en

problemstilling jeg ønsket å finne svar på. Derfor ble det en deduktiv og teoridrevet analyse hvor tilnærmingen til datamaterialet ble drevet av forskerens forutinntatthet og egen interesse. Denne måten å gjøre analysen på gir fordelene at en kan gå dypere inn i enkelte aspekter ved dataen. Ulempen er at man velger bort muligheten til å kunne gi en detaljert beskrivelse av datasettet generelt (Braun & Clarke, 2006).

4.6.2 Beskrivelse av analysen

Braun og Clarke (2006) sin fremgangsmåte for tematisk analyse deles inn i seks faser, jeg vil gjennomgå både fasene og arbeidet i dem i det videre:

Fase 1: Transkribering og bli kjent med datamaterialet

Første fase startet allerede med transkriberingsarbeidet mitt, som jeg har skrevet om i kapittel 4.3.3. Etter transkriberingsarbeidet var gjort, leste jeg gjennom dem og noterte underveis hvilke tanker jeg fikk ut ifra innholdet i tekstene, slik at jeg følte at jeg hadde en noenlunde god oversikt over hva de ulike intervjuene handlet om og hvem som hadde sagt hva.

Fase 2: Generere innledende koder

Deretter leste jeg gjennom datamaterialet enda en gang. I denne gjennomgangen begynte jeg kodingen. I denne runden ble det laget mange koder fra hvert eneste intervju, mest ut ifra hva informantene hadde snakket om, men også ut ifra hva spørsmålene dreide seg om. De mest interessante sitatene markerte jeg også, slik at de ville bli enklere å finne senere. Jeg prøvde altså å se på datamaterialet med to blikk, med og uten problemstillingen i fokus. Deretter leste jeg gjennom kodene en gang til for å være sikker på at jeg ikke hadde gått glipp av noe viktig.

Fase 3: Lete etter temaer

I tredje fase hadde jeg et ganske stort sett av koder, og jeg begynte å samle kodene inn i større temakategorier som jeg deretter fargekodet. Flere av avsnittene jeg startet med måtte jeg ha to farger på, fordi jeg opplevde at tekstutdragene falt inn under flere av de innledende kategoriene jeg hadde laget.

Fase 4: Gjennomgå og revurdere temaene kritisk

I denne fasen var jeg mer kritisk og gjennomgikk det meste av datamaterialet på nytt for å skape et mer presist skille mellom temakategoriene, for å finne ut hvor jeg kunne plassere tekstutdragene eller for å lage nye eller mer overordnede kategorier som kunne romme mer og flere tema. Dette gjorde jeg flere ganger.

Fase 5: Definere de endelige temaene

I den femte fasen brukte jeg en god del tid på å se på materialet og temakategoriene opp imot problemstillingen og forskningsspørsmålene. Jeg endte da opp med sju funn i følgende fire hovedkategorier: 1. Saksbehandlers innvirkning varierer, 2. Kollegadrøftinger, 3.

Dokumentasjon og 4. Bevissthet. Disse fikk også noen undertemaer, og jeg skrev i tillegg ned hva som var *central organizing concept* (temakategoriens konsept) for hovedtemaene. Med dette menes en beskrivelse av hva temakategorien inneholder (Braun & Clarke, 2006). Begge deler kommer jeg til å vise i sin helhet i kapittel 5.

Fase 6: Skrive rapporten.

Fase seks innebar å skrive det som er oppgavens kapittel 5.

Selv om jeg nå har beskrevet de ulike fasene som en lineær prosess, må jeg påpeke at det ikke var like lineært som jeg her har fremstilt det. Det var mye frem og tilbake mellom fasene, med koding, kategorisering, refleksjoner og ytterligere lesing av teori. Johannessen et.al. (2018) framhever at dette stadige byttet mellom ulike faser er et kjennetegn ved kvalitative analyser generelt. Det er nettopp her jeg tenker at den hermeneutiske tilnærmingen kommer tydeligst frem gjennom analysearbeidet. For det første; for å skape mening ut av det som var innholdet i datamaterialet måtte jeg ha en viss forkunnskap om det vi snakket om. For det andre; fordi jeg flere ganger gjennomgikk den hermeneutiske sirkel – ved å forstå deler av en helhet og ut ifra dette fikk større innblikk i helheten for deretter igjen å forstå delene på en annen måte (Jacobsen, 2010; Thornquist, 2018).

5 Funn og drøfting

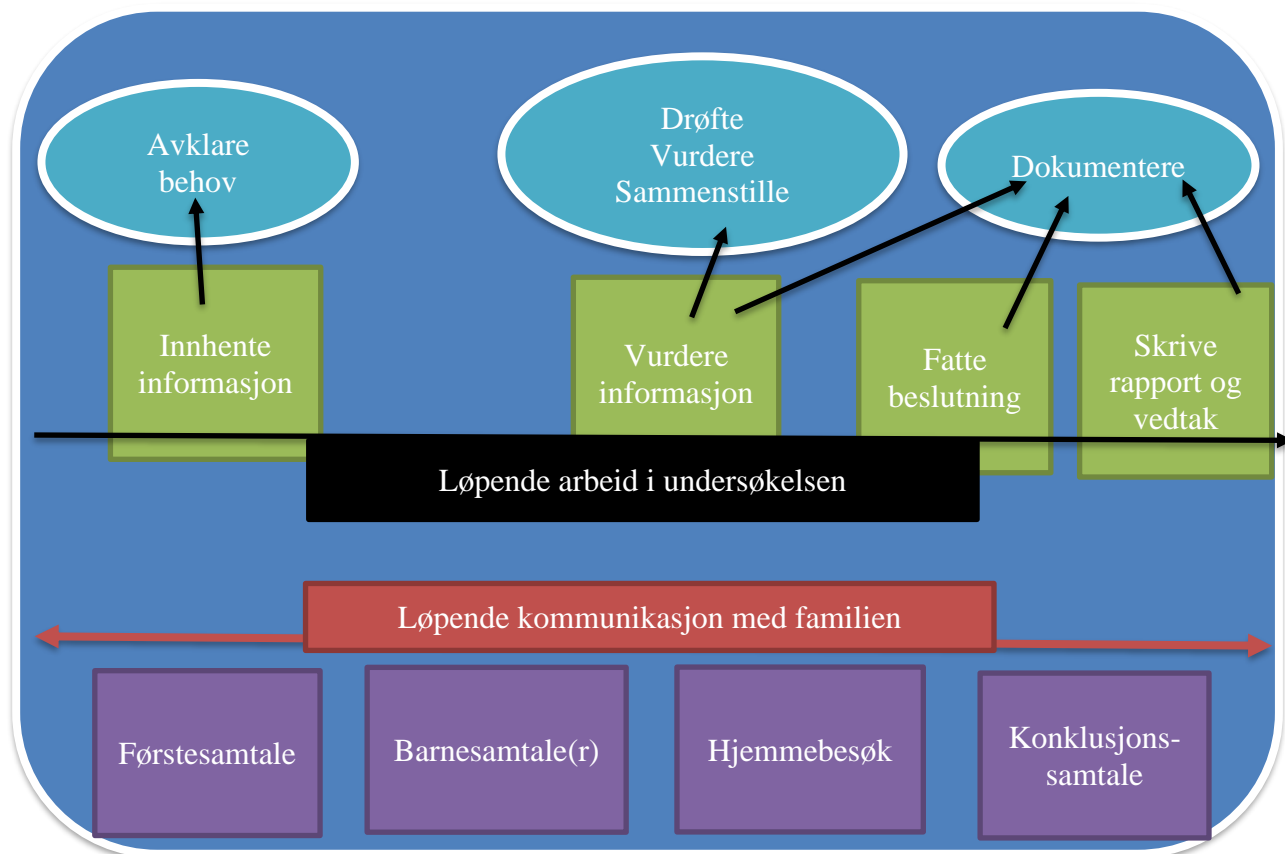
I dette kapitlet presenterer jeg funn og gjør en drøfting av disse. Strukturen på kapitlet blir derfor å presentere det overordnede tema, beskrive mine funn, støttet med sitater fra mine informanter, og deretter argumentere for hvordan jeg forstår funnene. I kapitlet skal jeg gjennom fire overordnede tema, hvor disse temaene også er delt inn i undertema eller funn. For hvert overordnede tema, presenterer jeg også konseptet jeg har laget for temaet før jeg viser funnene og deretter drøfter dem.

5.1 Saksbehandlers innvirkning varierer

Temakategoriens konsept: I hvilken grad saksbehandler har en individuell påvirkning på sakens innhold, kommer an på hvor en er i saksprosessen. Jeg finner at saksbehandler har mest innvirkning på dokumentasjon, men også på vektlegging av informasjon. Hva som anses som relevant informasjon i en sak, er i stor grad opp til den enkelte saksbehandlers faglige og skjønnsmessige vurdering. Dersom informasjon oppfattes som irrelevant, legges den heller ikke vekt på.

5.1.1 Saksbehandlers påvirkningsgrad avhenger av hvor en er i undersøkelsesprosessen

Ut i fra Saksbehandlingsrundskrivet har jeg laget følgende figur for å vise de viktigste momentene undersøkelsesprosessen inneholder:

Figur 2 - Undersøkellesprosessen barnevernet.

Flere av mine informanter uttaler at de ikke opplever å ha særlig individuell innvirkning på den praktiske delen av undersøkelsesprosessen. Dette begrunner de særlig med at det finnes tydelige rammer i lovverket og fra myndighetene om hvordan en undersøkelse skal gjennomføres. Dette innebærer blant annet tidsfrister som fremgår av barnevernloven, retningslinjer for hva en undersøkelse skal inneholde av treffpunkt og vurderingssituasjoner.

En av mine informanter uttrykker det sånn:

[Det] som vi føler vi har mest struktur på, er det med undersøkelse, nettopp fordi det er frister å forholde seg til. Først er det gjennomgang av bekymringsmelding, (...) samtykke til innhenting av opplysninger. Så snart du har fått det, så blir de sendt ut. Og da har du (...) til de tre månedene er omme på å få all nødvendig info. Så tar man gjennomgang av opplysninger som et møte. Og så konklusjonen etter det. Så undersøkelser opplever jeg i hvert fall er en sånn ganske grei og fastlagt ting.

Undersøkelser opplever, i følge det informanten sier, som et ganske fastlagt løp og opplever som greit å forholde seg til. Dersom det besluttes at det skal gjennomføres en undersøkelse,

skal denne i følge barnevernloven § 6-9 gjennomføres innen tre måneder. Eventuelt kan den utvides til 6 måneder, men da skal det være spesielle grunner til dette. Det følger av barnevernlovens § 4-3 at undersøkelsen skal sørge for at saken blir så godt opplyst som mulig, men at undersøkelsen ikke skal gjøres større enn nødvendig og at informasjon om undersøkelsen ikke skal spres unødige.

Flere informanter sier at de har maler på for eksempel undersøkelsesrapport, innhentingsbrev og slike dokumenter som det lages mange av. Det varierer i stor grad hvor gode malene er, noe som igjen fører til at malene endres etter saksbehandlers vurderinger, slik denne informanten gir et eksempel på:

I: Jeg har nå mine meninger om det. Vi har jo den Kvello-modellen. På undersøkelsesrapport, jeg synes jo den er ekstremt lang. Så for min del, så blir det nedprioritert. Jeg prøver, og har i det siste på en måte laga meg en litt sånn egen mal fordi, altså malen er jo på 19 sider. Mine undersøkelsesrapporter ender sjelden på mer enn ti sider, så jeg tar jo bort veldig mye eller det tenker jeg, ja ... Og det kommer jo veldig an på, altså den malen er sikkert veldig nyttig å bruke i veldig alvorlige saker, men i en, skulle til å si normal sak så synes jeg den er for lang da.

F: Forsto jeg det rett med at det er Kvello-malen som på en måte er malen for undersøkelsesrapporten deres?

I: Ja det er det, og så er det litt sånn diskusjoner, eller.. Drøftinger rundt om hvorvidt vi skal bruke den, nettopp fordi den er veldig omfattende. Og at vi kanskje skal bruke den i noen saker, men at det er naturlig å ikke bruke den i alle da, men det er den som er malen vi bruker.

F: Sånn at i utgangspunktet, så er det den som er tjenestens standard ...?

I: Ja. Og så tar jo den for seg veldig mye. Ja, du er kjent med den? Ja, sånn at. For min del så i de fleste sakene, så kan man jo kutte ned halvparten og vel så det, tror jeg ja.

Ut fra dette leser jeg at informantens barneverntjeneste har som rutine at de bruker en bestemt mal for sine undersøkelsesrapporter. Denne er i følge informanten veldig omfattende og ikke like relevant å bruke i saker som ikke er så omfattende. Derfor har informanten valgt å lage seg en egen mal som hun heller bruker. Fra mitt ståsted ser dette ut som en skjønnsmessig vurdering, hvor informanten gjør en vurdering ut fra sin kunnskap om saken og faglige kunnskap om hva som er relevant informasjon. Dermed kommer hun frem til at det ikke er

nødvendig å fylle ut hele malen, som beskrives som veldig lang og omfattende, altså unngås heller bruken av den. Ut fra det informanten sier kan det tenkes at dette er gjort både for å spare tid og arbeid, som er to eksempler på faktorer bakkebyråkraten må forholde seg til i sin arbeidshverdag (Lipsky, 2010). Løsningen med å lage sin egen mal for undersøkelsesrapport fremstår derfor som mer relevant og mer egnet for saksbehandlingen og saksbehandlingen sin del.

5.1.2 Saksbehandler har stor innvirkning på informasjonens vektlegging

Flere av mine informanter påpekte at det finnes ingen nøyaktig fasit rundt om i de ulike tjenestene når det gjelder hvilken informasjon en skal innhente, at det må gjøres en skjønnsmessig faglig vurdering rundt hvor man skal innhente informasjon:

Ja, der tenker jeg, det er nå i hvert fall det som er bekymringen da, at [informasjonen] får svart ut den, så hva som går opp imot den, og så ser du jo mye utvikling til ungen her, så sånn informasjon, fungering til foreldrene som sagt. Om det ble svar nok, men det er jo litt sånn. Det som går direkte på melding er nå kjempeviktig i hvert fall da.

Sitatet er et eksempel på hvordan saksbehandlere innhenter informasjon fra ulike instanser for å danne seg et variert bilde om en sak eller et barn. Flere informanter nevner i denne sammenhengen at de i de alle fleste saker velger å innhente informasjon fra barnehage og skole. Dette begrunnes med at det er skole og barnehage som har den daglige kontakten med barna og fordi barna tilbringer de fleste av sine våkne timer her, ikke sammen med foreldrene. Det foreligger dermed en oppfatning om at de ansatte i barnehagen og skolen har gode forutsetninger for å uttale seg om barnet. Flere av mine informanter har også fremhevet at på de yngre barna innhentes det også stort sett alltid informasjon i fra helsestasjonen, og dette gjelder også eldre barn som det er opplyst har tettere kontakt med helsestasjonen enn hva som er «normalt»:

Ja, det er så å si alltid skole og barnehage hvis barnet går i skole og barnehage. (...) Alltid, fordi at det er dem som ser ungen mest utenom foreldrene selv og kan gi oss et best bilde av hvordan de har det rett og slett. Så er det veldig ofte helsestasjon, men når ungene blir litt eldre, så er det ikke alle som har kontakt med dem. Men for dem som fortsatt har litt regelmessig kontakt med helsestasjon.

Den sentrale betydningen informasjon fra skole og barnehage tillegges i barnevernets undersøkelsesarbeid er også fremhevet i eksisterende forskning (Vis et al., 2020). Forfatterne av denne rapporten beskriver at de vanligste informanter i vel halvparten av sakene som de har sett på var skoler og barnehager. Utover dette er det innholdet i bekymringsmeldingen som gir føringer for hvilke problemstillinger som må belyses, og dermed hvor det innhentes informasjon fra. Mine informanter forteller at dersom det er bekymring om vold, innhentes det alltid informasjon fra politi for å se om det finnes opplysninger hos dem som kan underbygge påstandene om vold. Dersom bekymringsmeldingen tilsier det, kan de representerte barneverntjenestene også innhente informasjon fra for eksempel BUP, PPT, fastlege, psykisk helsetjeneste for foreldre og NAV. Dette beskrives ikke av mine informanter som en like vanlig ting å gjøre som det å innhente informasjon fra barnehager og skoler, men mer som noe gjøres dersom barnet eller familien har kontakt med disse instansene. Mine informanter forteller altså at de gjør individuelle vurderinger ut ifra meldingens innhold på hvor en skal innhente informasjon, fordi det ikke finnes noen eksplisitt regelverk på hvor informasjon skal innhentes. I kapittel 5.3 i Saksbehandlingsrundskrivet (Bufdir, 2021c), står det at informasjon kan innhentes om nødvendig der som det antas at de offentlige instansene kan bidra til å belyse innholdet i meldingen. Dette, sett opp i mot det mine informanter forteller, tenker jeg at det skulle vært mer diskutert. Innhenter man informasjon fordi det er en vane, eller fordi det er eksplisitt vurdert i hver enkelt sak at skole eller barnehage kan bidra til å belyse innholdet i bekymringsmeldingen?

Flere av mine informanter ga uttrykk for at de søker foreldres samtykke før de innhenter opplysninger. Dette forstår jeg som at det ikke kun er opp til saksbehandlere selv å avgjøre om det skal innhentes informasjon, det skjer vanligvis i samarbeid med foreldre. Dersom foreldrene ikke samtykker, avventer saksbehandlerne en liten stund. Deretter ved neste møte forsøker de å spørre opp om foreldrene vil gi samtykke likevel, ved å forklare hva de skal bruke informasjonen til, gjennom blant annet å understreke behovet for informasjon for å kunne gi best mulig tilpasset hjelp til familien. De samme informanter forklarer at tjenesten er bevisst på at de ikke presser foreldrene for mye hvis de ikke ønsker å samtykke. Da skrives det heller ned en vurdering på dette. Dette er illustrert i det følgende sitatet:

Hvis samarbeidet [med foreldrene] er veldig skjørt, så kan det hende at en heller fokuserer på å prøve å ha noen møter og gjøre seg opp et inntrykk selv, i stedet for å ødelegge samarbeidet med å innhente opplysninger selv om man da kan gå glipp av viktig informasjon.

De lar altså hensynet til samarbeidende relasjon med foreldrene gå først. Ved å gjøre det slik velger de altså å se bort ifra informasjon fra andre etater. Det fokuseres heller på opplysninger som oppgis av familiemedlemmene og de vurderingene tjenesten selv gjør av familien og konkluderer dermed undersøkelsen uten komparentopplysninger. Dette forstår jeg som en måte å utøve skjønn på.

Når man så får tilbake informasjonen en har etterspurt hos andre offentlige etater, skal denne også gjennomgås og vurderes. Jeg spurte mine informanter om hvilken informasjon de vurderer som relevant. Da var det gjennomgående svaret at informasjon vurderes som relevant hvis den enten bekrefter eller avkrefter innholdet i meldingen. Informasjon som gir et best mulig helhetlig bilde av hele familien og dens fungering og eventuelle hjelpebehov beskrives også som relevant. Mine informanter ble også spurt om de kunne beskrive hvordan denne prosessen med å skille relevant informasjon fra ikke relevant informasjon foregår. Det følgende sitatet illustrerer at denne prosessen er problematisk for respondenten:

Det er vanskelig å beskrive det, hvordan den. Hvordan man gjør den prosessen, for det er en prosess som en bare. Gjør kanskje, man er kanskje ikke bevisst på hvordan man gjør den prosessen, at man bare har lært seg opp til sånn gjør man det.

En annen informant hadde en lignende beskrivelse av hvor problematisk det er å beskrive prosessen med å skille relevant fra ikke relevant informasjon. I tillegg til det som ble tydelig i det forrige sitatet, tilførte imidlertid denne informanten ytterligere et element i denne prosessen:

Det er jo det inntrykket vi selv får av familien som veier tyngst og så blir de tingene som vi innhenter mer en støtte eller en bekreftelse på det.

Her blir det tydelig at informanten bruker informasjonen fra andre instanser mer som et bekreftende supplement til sitt eget subjektive inntrykk, ikke som et selvstendig grunnlag for beslutningstaking.

Ut ifra empirien til min studie kom det overraskende ofte opp i intervjuene at felles for informantene er en opplevelse av at det kommer en god del irrelevant informasjon fra fastleger. Her illustrert med et sitat fra den ene informanten:

Blant annet når vi innhenter fra fastlege, så kan de ofte sende hele journalen. Og det er jo blant annet da sånn «barnet har slitt med eksem da og da», «far har vært til legen

med knekt fot» for eksempel og det har jo ingenting for oss å si, sant, så da blir det jo litt sånn. Det merker man jo at det er jo ikke ... Det er jo ikke noe som er av relevans for oss. Men så kan det jo stå noe om at «mor lider av angst», da er jo det mer relevant, og så kunne jo heller legen skrevet noe om at «jeg har ingen opplysninger som tilsier at det går utover omsorgen av barnet», for eksempel. Så ja, man luker fort ut, føler jeg.

Her ser vi en informant fortelle at når de innhenter fra fastleger får de som regel oversendt hele pasientjournalen, og at fastlegene vanligvis ikke svarer ut de spesifikke spørsmålene som barneverntjenesten har sendt dem. Dermed må de lete etter den informasjonen som faktisk er relevant i det som blir en stor mengde informasjon. Også om informasjon fra politi og PPT rapporterer mine informanter at de i mange tilfeller får oversendt full kopi av journaler, der det kan komme frem informasjon om forhold som er mange år tilbake i tid og lite relevant med tanke på barnevernssaken. Dette blir tydelig i dette sitatet:

De malene som vi har, som jeg sa, de er jo veldig standardisert. Det er veldig mange spørsmål og så er det opp til hver enkelt å luke ut da, og der igjen så kunne vi jo på en måte luka ut, men ...

Informanten problematiserer i en viss grad grunnen til dette selv, ved å reflektere over hvordan brevene barneverntjenesten selv sender ut i stor grad er standardskjema som de ikke ofte tilpasser tilstrekkelig til saken, slik at disse skjemaene i seg selv gir grunnlag for mye irrelevant informasjon i retur ved besvarelse. Samtidig problematiseres det av en annen informant at ved innhenting av opplysninger hos andre offentlige instanser skal det ikke gjøres kjent for disse direkte hva bekymringen dreier seg om, som illustrert med følgende sitat:

Ja, det standardiserte skjemaet som en sender ut, så får en masse informasjon som vi kanskje tenker at det her hadde vi ikke trengt, samtidig som en ikke skal si noe om hva bekymringen går ut på, fordi at vi vil ha et mest mulig nøytralt bilde fra de vi innhenter fra. Så det er noe vi stadig diskuterer, hvordan vi kan løse det for å få den informasjonen vi er ute etter, samtidig som vi ikke skal legge føringer på det vi innhenter.

Ut fra informantens utsagn, forstår jeg det som at denne informanten opplever at dersom den går inn og endrer på eller tilpasser malene, så vil dette ha direkte påvirkning informasjonen de får tilbake, eventuelt hvilken informasjon de *ikke* får tilbake:

Samtidig så skal jo ikke alle vi innhenter opplysninger fra vite hva bekymringen konkret går på, sånn at noe informasjon må en jo innhente som kanskje ikke er så viktig for oss, men som er viktig for foreldrene eller..

En annen informant, reflekterer i mindre grad over dette og lufter sin frustrasjon over de andre etatene:

Ja, vi har jo standardbrev som vi sender ut. Noen instanser er veldig dårlig på å lese det som står i brevet, for vi har ikke behov for informasjon som vi ikke tenker har betydning for foreldrenes omsorgsutøvelse eller omsorgssituasjonen til barnet. Eller om hvor mange kjønnsykdommer foreldrene har for eksempel, når du innhenter fra lege. Så det er ikke alle instansene som er like flink til å svare på spørsmålene våre. Så da er det helt klart noe informasjon som vi ser på som mindre viktig.

Dette svaret tolker jeg som at informanten har en forventning til at andre etater skal være mer tydelige i sine svarbrev med informasjon. Her tenker jeg at det er en forutsetning for en slik forventning at det er tydelige spørsmål i brevene som sendes ut. Standardbrev kan være et godt verktøy, men det er også avhengig av at man tilpasser brevene til hver enkelt sak. En ønsker kanskje å kunne få så mye informasjon som mulig for å opplyse saken «godt nok», men det står eksplisitt i Saksbehandlingsrundskrivet at barneverntjenesten så langt det er mulig skal konkretisere hvilke opplysninger de har behov for å motta (Bufdir, 2021c, kap 5.4). Det kreves derfor en innsats fra den saksbehandleren som sender ut innhentingsbrevet til å sørge for at informasjonen barneverntjenesten får tilbake er relevant for saken og avgrenset til bekymringsmeldingens innhold.

En informant vektlegger betydningen saksbehandlers fagbakgrunn har på vurderinger og vektlegging av informasjon:

Jeg tror jo det, det er jo ikke til å legge under en stol at det vil jo avhenge av hvem det er som leser denne informasjonen. For jeg har jo med meg min erfaring, min bagasje og velger å se på ting på ett vis mens en annen ... Det er jo ikke noe krav til at du for eksempel er en barnevernspedagog for å jobbe i barneverntjenesten ... Og vi har jo lært

det vi har lært, og en vernepleier ser jo på ting med helt andre øyne. I tillegg har du med andre ting også som kan påvirke hva du ser og hva du velger å ha fokus på. Så det er jo det sårbare med det, på en måte. Hva velger man? Hva ser man? Hva vil man se? Hvis man ikke vil se så ser man heller ikke. Så det handler mye om hvilke øyne som ser på det, og det tror jeg man aldri klarer å unngå. Jeg er helt klart av den oppfattelsen at vi barnevernspedagogene ser ofte mer likt på ting enn folk med annen utdanning da. Det ser man egentlig i alle barneverntjenester at de som har samme utdanning ser ting på samme vis, og så er man ofte mye nærmere i likhet på hvordan man ser på ting med samme utdanning da. Vi har jo gått treårig utdanning der vi har hatt fokus på å avdekke omsorgssvikt og avdekke alt det her så, det har jo ikke vernepleiere. Det har jo ikke sosionomer i like stor grad. Barnehagelærere har mye fokus på barnet, men ikke i forhold til den her omsorgsbiten, ikke sant? Så de har ikke med seg den samme kunnskapen. Jeg sier ikke at det er det som er det beste i alle situasjoner heller, men helt klart at vi barnevernspedagogene vil se mye mer likt på det da, enn en barnevernspedagog og en vernepleier vil gjøre.

Informanten skiller tydelig hvordan vurderinger blir gjort med utgangspunkt i utdanningsbakgrunn. Informanten argumenterer for at det er barnevernspedagoger som har best forutsetninger for å kunne si noe om omsorgssituasjonen til barn og avdekke omsorgssvikt, siden dette er en viktig del av utdanningen i barnevernspedagogikk. Samtidig reflekterer informanten over at det kan være nyttig i noen tilfeller med andre utdanningsbakgrunner også.

Min oppfatning er at informanten her peker på noe vesentlig. Riktignok har barnevernspedagogen i utdanningen mye fokus på nettopp avdekking av omsorgssvikt og hva som er gode omsorgssituasjoner for barn. Samtidig argumenteres det for at barneverntjenesten bør være sammensatt av flere ulike fagfelt (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017; Kråkenes & Glemmestad, 2022). I følge Statistisk sentralbyrå (2020) jobbet det i 2018 både barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere, psykologer, jurister og andre utdanninger i barneverntjenesten. 65 prosent av alle ansatte har sosialfaglig bakgrunn, hvor det mest vanlige utdanningsløpet var barnevernspedagog og sosionom. Hvilken utdanning saksbehandlere i barneverntjeneste har, vil ha betydning for hvilke vurderinger som gjøres av den enkelte. De ulike utdanningene har forskjellige fagområder og dette vil ha betydning for grunnlaget en har med seg og vurderer ut i fra. I følge FO jobber en barnevernspedagog «for å bedre oppvekstvilkårene for utsatte barn og unge, barnevernspedagogen «ser utsatte barn, unge og

familiers livssituasjon i en helhetlig sammenheng, og handler på basis av denne forståelsen» (Fellesorganisasjonen, u.å-a).

Sosionomer «jobber med å forebygge, løse og redusere sosiale problemer.»

(Fellesorganisasjonen, u.å-b) .

En vernepleier er både en helse- og sosialarbeider som kan legge til rette for å bistå personer med ulike fysiske, sosiale og kognitive utfordringer (Fellesorganisasjonen, u.å-c).

Selv om disse tre fagutdanningene samles under betegnelsen helse- og sosialfaglige utdanninger, ser man at utdanningene har ulike ting de fokuserer på. En blir altså spesialisert innenfor ulike felt. Dette sier noe om hvilke forutsetninger en har. En vernepleier har kanskje mer å si på det medisinske, hvor en sosionom kan si mer om de voksne og barnevernspedagogen om barnet. For meg er det tydelig at de ulike fagutdanningene en saksbehandler kan ha vil gjøre at man vektlegger informasjon på ulike måter og dermed også kan komme frem til ulike konklusjoner.

Nettopp dette ulike grunnlaget synliggjør fordelene med flere faggrupper på et barnevernkontor, dersom man greier å gjøre nytte av kompetansen de ulike sitter med. Dette bringer meg over til neste overordnede temakategori:

5.2 Kollegadrøftinger

Temakategoriens konsept:

Kollegadrøfting utgjør i følge mine informanter den største motvekten til saksbehandlers innvirkning. Sett i sammenheng med saksbehandlerens vektlegging av informasjon er det stor sjanse for at en saksbehandler ikke tar med seg denne informasjonen inn i drøftinger med enten kolleger eller leder. Det er da avhengig av at saksbehandler blir stilt gode, konstruktive spørsmål i drøftingsprosessen for at denne informasjonen skal ha mulighet til å komme frem og vektlegges i prosessen.

5.2.1 Kollegadrøftinger er en viktig del av barnevernets undersøkelsesprosess og oppleves som en kvalitetssikring

Det er gjennomgående i mitt datamateriale at saksdrøftinger i de ulike barneverntjenestene vanligvis foregår i team. Flere informanter rapporterer om at de har ukentlige møter i team

eller hele ansattegruppen hvor de drøfter hvordan de går frem i undersøkelsessaker, som uttalt av denne informanten:

Alle de som kan møter opp på dem, de fagmøtene på onsdagene. Og da er det litt sånn fy-fy hvis noen har lagt et møte på onsdagen før klokka 14:00.

Ut i fra dette sitatet forstår jeg at kollegadrøftingene foregår på en fast dag, og det er forventet at alle har satt av tiden for å delta i dette møtet.

Informantene ser ut til å være enige om at en slik kollegadrøfting og en felles forståelse av en sak tilsier at saken er godt nok opplyst og at tjenesten i sin helhet har landet på en beslutning som anses som den best mulige. En informant beskriver kollegadrøftinger slik:

Og likens de fagdrøftingene er nå også med og hjelper oss sånn at hvis vi har. Litt sånn for kritisk syn, eller om vi er for naive, så kan jo de være med å justere på at: «men enn sånn og sånn, kan det være tilfellet?»

Fra dette utsagnet tolker jeg at informantens opplevelse er at kollegadrøftingene bidrar til flere perspektiver og alternative måter å se saken på. Informanten opplever at slike drøftinger bidrar til å bli mer bevisst sine tanker og holdninger. Jeg vil også påpeke at kollegadrøftinger, som jo er drøftinger i plenum, bidrar til kompetanseutveksling både faglig sett og i praktisk utøvelse av jobben siden flere lærer seg alternative måter å tenke på uavhengig om det er egen sak som drøftes eller ikke.

En annen informant har følgende å si om kollegadrøftingene på kontoret:

Vi drøfter jo alle saker. Vi har midtveisevaluering og drøfting før konklusjon i alle undersøkelser som pågår. Så vi drøfter jo på team, på en måte hva skal vi konkludere den her undersøkelsen med, så blir vi enige om det innad i teamet. I tillegg til at man kan drøfte hvis det er noe ekstraordinært, om man trenger drøfting utenfor de to ordinære som vi alltid skal ha da. Det gjør det tryggere for oss, i vurderingene våre.

Informanten forteller altså at drøftingene kan dreie seg om mange ting, og at nettopp det å drøfte gjør at saksbehandlerne står tryggere i vurderinger og beslutninger.

5.2.2 Motvekten til saksbehandlers individuelle påvirkning er kollegadrøftinger

Mine informanter forteller at den første vurderingen om hvor det skal innhentes informasjon enten gjennomføres på mottaksmøtet eller i team. Dermed opplever de ikke at de har en eksplisitt individuell påvirkning på hvor det skal innhentes informasjon i denne fasen. Flere informanter opplyser at dersom det dukker opp opplysninger i løpet av undersøkelsen som tilsier at de bør innhente mer informasjon fra andre instanser enn de allerede har innhentet fra, gjøres det også en felles vurdering på dette. Heller ikke her opplever disse informantene at dette er en individuell avgjørelse, de tar det med tilbake til drøfting for å enten få flere kollegers syn på det, eller nærmeste leders godkjenning til å innhente hvis foreldrene samtykker. Men informantene opplever sjelden å møte motstand fra sine kolleger eller teamleder dersom de har vurdert at det er nødvendig å innhente ytterligere informasjon fra andre offentlige etater.

Flere av mine informanter jobber på små barnevernskontorer. Disse informantene fremhevet at, siden deres kontorfellesskap er så lite, så vet kollegagrappa litt om alle saker, og at dette er en trygghet. En informant kommer i med en trappemetafor for å beskrive mengden informasjon de enkelte har, og dermed hva som er informasjonsgrunnlaget for drøftinger:

Så det blir som ei fin trapp da, jeg sitter med den meste informasjonen, teamet med litt mindre og barnevernleder sitter med minst, men alle på en måte skal jo sitte igjen med såpass mye informasjon at det er en rett avgjørelse og på en måte at dem at de støtter seg til den vurderingen som et tatt. Man legger ikke fram alt, men mye av det da, så vurderer man jo i lag. Og hva betyr den her informasjonen og kan det ha noe sammenheng, og hvis det er noe man er usikker på eller ja, uklart eller? Så det vurderer man jo i lag da, den informasjonen man har fått. Men den er jo selvfølgelig litt kortet ned på eller mer oppsummert da enn hva jeg som kontaktperson leser.

Ut i fra dette sitatet tolker jeg at saksbehandleren sitter med detaljert informasjon, men styrer i stor grad hva de andre som deltar i drøftingen får som grunnlag for deltakelse i drøftingen.

Empirien i studien min tyder på at det varierer veldig i hvor stor grad leder får informasjon om de ulike sakene. Noen informanter fortalte at deres ledere «leser alt», andre om at ledere får «highlights». De fleste informanter sier at de forholder seg hovedsakelig til teamleder, og at teamleder alltid er med i de drøftingene av saker som foregår på kontoret. Barnevernleder er i

varierende grad med på disse; noe som flere informanter forklarte var avhengig av hvor travelt deres barnevernleder har det. Det beskrives også at mine informanter ser det som mer naturlig å diskutere saker generelt med kolleger, fremfor å drøfte med leder:

Men det er jo kanskje de [sakene] som er vanskeligst som en drøfter med leder.

Flere informanter forteller at det er barnevernleder som har beslutningsmyndighet i tjenesten, og dermed er det barnevernleder som i det daglige godkjenner vedtakene som skrives. Det opplyses av alle informanter at vedtak skrives av saksbehandler, og det samme gjelder sluttrapport i de tilfellene dette skrives:

Og så etter undersøkelsen, er det den som er saksbehandler som skriver vedtak om tiltak eller vedtak om avslutning og det godkjennes eller leses gjennom av barnevernleder på kontoret. Og så er det også saksbehandler som har ansvaret for undersøkelsesrapport. Men barnevernleder godkjenner alle vedtak.

Saker som vurderes mindre komplekse, blir i stor grad styrt av saksbehandlere. Når det gjelder slike saker, støtter ledere seg i høy grad på sine ansattes vurderinger (Moe & Gotvassli, 2016). Dette illustreres i følgende sitat:

I de fleste sakene, i en vanlig sak, så presenteres info[rmasjon] kun gjennom vedtak. Man skriver vedtak, og så legger man det til godkjenning og så leser barnevernleder gjennom det og godkjenner det etterpå. I saker som er litt mer prekære eller komplekse, er det jo ofte innkalt til en drøfting der også barnevernleder er med. Hvis det er store tunge tiltak eller ting som er vanskelig eller det er en kompleks sak da, da vil jo [leder] få en mye større sammenfatning enn hva man får gjennom et vedtak. Men gjennomsnittlig er det kun gjennom det vedtaket barnevernleder får informasjon.

Ut i fra disse to sitatene leser jeg at barnevernleder får presentert et «ferdig dokument» som skal leses gjennom og godkjennes. I de fleste tilfeller uten at barnevernleder nødvendigvis har kjennskap til saken utover det som kommer frem i det skriftlige vedtaket, spesielt hvis det dreier seg om saker som ikke anses som kompliserte eller vanskelige.

De fleste informanter uttaler at de opplever at det er gunstig at barnevernleder leser gjennom vedtakene og kommer med tilbakemeldinger dersom det ikke er godt nok skrevet. Det er påfallende at bare noen få av mine informanter reflekterer på eget initiativ over at barnevernleder ikke innehar mer kunnskap om saken enn det som kommer frem i vedtaket.

For å oppsummere delkapittelet så kan man altså si at det er stort sett kun saksbehandler som innehar detaljkunnskap i saken, men mye informasjon deles med kolleger eller leder for å få innspill til hvordan informasjon kan forstås. Når det gjelder med komplekse saker fremhever alle informanter at barnevernleder har stor innsikt i disse sakene, men ikke i saker som defineres som «vanlige».

5.3 Dokumentasjon

Temakategoriens konsept: Saksbehandler bestemmer i stor grad om det dokumenteres, hva som dokumenteres, hvor det dokumenteres. Dette skjer både bevisst og ubevisst, og det er ulike faktorer som påvirker dette. Når det gjelder om og hva som dokumenteres, har faktorer som blant annet tid, travelhet og relevans innvirkning, men også hvordan informasjonen kommer inn til saksbehandler. Når det gjelder hvor det dokumenteres, kommer dette mye an på hva som er tjenestens rutiner.

5.3.1 Saksbehandler har stor innvirkning på dokumentasjonen

De fleste informantene vektla at dokumentasjon i mappa besto av både informasjon innhentet skriftlig fra andre offentlige instanser og informasjon som er produsert av barneverntjenesten. Mine informanter fortalte at alle opplysninger som kom inn til barneverntjenesten i skriftlig form havner direkte inn i barnets mappe, slik beskrevet her:

Men i forhold til den informasjonen som er innhentet sånn, så vil det jo ikke ha noen betydning hvem som er kontaktperson eller noe sånt, for det er det skannes nå rett inn i barnets mappe og legges der i sin helhet.

En informant var veldig tydelig på at saksbehandler er den som styrer hva som står i mappa fra barneverntjenestens side. En annen informant nevnte også at det er viktig at foreldrene kommer med sine innspill, at de er ganske store bidragsyttere til informasjonen som havner i mappa:

Det er jo avhengig av oss samtidig som det er veldig avhengig av at foreldrene er med og samarbeider også, sånn at de får vist det som.. Det som skal stå der, hvis du skjønner meg.

5.3.2 Hva, hvor og om det dokumenteres

Et av spørsmålene mine informanter ble stilt omhandlet hvordan de dokumenterer den informasjonen som ikke kommer inn skriftlig til barneverntjenesten, men som er de dokumentene som saksbehandler må produsere selv. Hvilken type informasjon dette er gir informantene følgende eksempler på: informasjon fra møter og samtaler med partene, samtaler med barna, telefonsamtaler med både foreldre og andre instanser, muntlig informasjonsutveksling utenom den skriftlige informasjonen fra andre instanser og lignende. En informant sier dette om dokumentasjon av muntlig informasjon fra møter:

Det er jo her på en måte mesteparten av informasjonen kan forsvinne litt da. [Det] Er min erfaring etter min tid i barneverntjenesten. For i veldig mange settinger synes ikke jeg det er greit å skrive der og da, fordi at det mister både fokuset ditt på det du skal se og det du skal høre og den kontakten du skal ha med den personen du sitter og snakker med. For eksempel synes jeg blir veldig unaturlig at en skal sitte med hodet nedi en bok eller en pc. Og da får man jo ikke skrevet det under møtet og i en travel hverdag, så får man ikke alltid skrevet det rett etterpå heller, og da kan det gå tid og jo lenger tid det tar, jo kortere blir da referatet fra det møtet eller den observasjonen. Men samtidig så er det jo på en måte det som man tenker man har observert av betydning, eller det foreldrene har sagt som er viktig informasjon. Det er jo det du vil legge deg mest på minnet da. Men selvfølgelig. Det er disse små puslespillbrikken, som vi snakket om tidligere. Det er jo større sjanse for at de kan forsvinne da.

Denne informanten forteller her om at hun opplever det problematisk på flere måter å skrive referat direkte i situasjonen. Min tolkning er at det for informanten generelt oppleves som unaturlig at en som jobber i barnevernet skal notere ned det som blir sagt i møter. Jeg stiller meg undrende til dette fordi jeg tenker at det er viktig at barnevernsansatte fremstår som nettopp det, og derfor tar seg tid til å notere. Delvis med bakgrunn i nettopp det hun forteller etterpå, at tiden ikke nødvendigvis strekker til for å få det til i etterkant. Dermed må saksbehandleren fra eget minne skrive ned det *hun* oppfattet som relevant i møtet, for det er det hun la seg på minnet. Men også fordi det bør være i både barneverntjenestens og klientens interesse at informasjon blir nedskrevet så korrekt og objektivt som mulig, og fortrinnsvis i fellesskap.

To andre informanter svarer at nettopp dette med skriftliggjøring av muntlig informasjon kan være vanskelig, kanskje spesielt muntlig informasjon fra andre enn familien selv:

Det er jo litt sånn vanskelig med alt det muntlige som en liksom får høre i forbifarten, eller som man også kan observere selv da. Noe har vi jo på en måte med oss videre uansett, og så er det litt sånn. Vi har det jo ikke med oss skriftlig, annet enn at det blir veldig sånn. Er det jo ting som vi tenker er såpass viktig at det må dokumenteres, så gjør vi jo det eller ber den som kommer med en sånn muntlig ting om å dokumentere det for oss.

Noen ganger så ringer jo skolen, for kanskje vegrer de seg for å skrive det, at det vil gjøre det [samarbeidet] vanskelig. Så vi må jo bli veldig tydelig på dette med at hvis jeg ikke kan skrive det, så kan jeg ikke bruke det. [Men] jeg kjenner det altså, når det er mye reising, mye bilkjøring og så kommer den telefonen i bilen, så glipper det jo litt innimellom, altså alt vi får journalført.

Her forstår jeg det som at disse sitatene omhandler informasjon som enten ikke er direkte relevant eller som blir mottatt når saksbehandleren ikke er på kontoret, men ute på farten. Den første informanten sier noe om at selv om informasjonen vurderes til å ikke skrives inn i mappa, så blir den med i bakgrunnen likevel. Den andre informanten forteller at hun greier å være veldig tydelig til de som ringer om at dersom det ikke kan dokumenteres kan det heller ikke brukes. Likevel er det ikke alt som blir dokumentert.

Samtlige informanter opplyser at de bruker Familia som fagprogram. Familia er en IT-løsning for barneverntjenester hvor all dokumentasjonen i en sak blir produsert og deretter lagret inn i en digital mappe, og er et arbeidsverktøy for ansatte i barneverntjenester. Mine informanter viser til at i dette fagprogrammet skilles det mellom såkalt *postjournal* og *journalnotater*. De forklarer at forskjellen er at dokumentene som produseres i postjournal er post som går inn eller ut til barneverntjenesten om det enkelte barn og foreldre. Journalnotat som produseres i Familia blir ikke adressert, men legges som en egen, selvstendig del av barnets mappe i arkivet, uten at det hverken sendes eller mottas av partene. Informantene forteller at disse leveres ikke ut før det bes om innsyn i barnets mappe fra partene i saken. Dette skillet anså jeg som veldig interessant, og alle informanter fikk derfor direkte spørsmål om hvor muntlig informasjon dokumenteres. En informant svarte:

Vet du, tidligere i mitt barnevernfaglige liv ... Så [går] alle telefonsamtaler, alle muntlige sånn korte beskjeder, det går i journalnotat og alt skriftlig som blir litt mer [om] sånt arbeid som gjøres, det går i referatform og i utgangspunktet så sendes alt ut. Kanskje ikke alle barnesamtalene, at de blir mer en sånn muntlig overføring til foreldrene med mindre de ber om det. Men alle møter med foreldre og så videre går til dem som har vært med. Men det har det ikke vært praksis for her. Her blir alt skrevet i journalnotat. Og svært lite blir sendt ut.

Informanten fremhever i dette sitatet store ulikheter både mellom tjenester, men også mellom de ansatte i tjenesten når det gjelder hva som faktisk dokumenteres som postjournal og hva som dokumenteres som journalnotat. At dette praktiseres ulikt mellom tjenester kommer også frem i studiens datamateriale, da det er variasjoner på hva mine informanter forteller om hvor de dokumenterer. De fleste av informantene rapporterte om møterefoterater som ofte skrives i journalnotat, og dermed ikke sendes ut til foreldrene. En av mine informanter påpekte denne praksisen som problematisk:

I: Jeg var jo vant med i fra der jeg kommer fra praksis så skrev jeg alltid i postjournalen og sendte, alt ble sendt ut. Så kom jeg hit der alt blir skrevet på journalen og aldri sendes ut så lenge at man ikke etterspør da. Det er blitt problematisert litt her da, hva som er retningslinjene våre. Men jeg tror nok at 80% av referatene skrives på journal.

F: Hvordan blir det da, i forhold til at foreldre skal få lov til å kommentere og gå gjennom? Altså, hvordan får man dobbeltsikret at det man skriver ned, at det er noe som foreldrene er enige i?

I: Nei, det får man jo egentlig ikke dobbeltsikra da. Er kortsvaret på det. Fordi at den informasjonen i utgangspunktet ikke sendes ut så lenge den ikke etterspørres.

F: Tenker du at det kan være problematisk?

I: Helt klart. Der jeg kom fra praksis, der sto det at du har 14 dager på deg til å kommentere det som står her i referatet, hvis ikke så er det et gyldig dokument, eller skulle til å si, ja, er dere enig i det som står da. Og det er, var jo noe som jeg synes var veldig fornuftig, for da kan jeg ikke ... Jeg har vært i flere runder i Fylkesnemnda og i rettsinstanser der dette blir litt problematisert da, og der man blir tatt litt på det og blir litt svar skyldig. Det er jo ikke, det er jo ikke optimalt i forhold til foreldrene sin rettssikkerhet, tenker jeg. Bare, man har jo ulik oppfatning av et møte, er jo fort gjort at 'sånn var det jeg trodde jeg sa det'. Men foreldrene opplevde eller tolket det

annerledes da, i hvert fall med den målgruppen som vi jobber med veldig ofte som kan være litt kognitivt svake eller ikke har med seg alt det samme som ... Som oss selv, så er det fort gjort at vi misforstår hverandre, og det har man sluppet litt da, dersom man hadde gitt dem muligheten til å kommentere. Men samtidig så er jeg og litt for den, at det i noen saker og ovenfor noen foreldre så vil det og skape veldig stor belastning for dem. Hvis de hele tiden skal få alt som vi tenker og vurderer om dem. Og så tenker jeg at det er flere foreldre som jeg har jobbet med som det har villet påført saken og familien en større belastning enn det vil gjøre noe godt. Så det tenker jeg er en vurdering som må gjøres, for det er ikke alltid det så veldig artig. Og hvis det er veldig mye negativt så. Sant, å hele tiden få, det blir jo ganske mange treffpunkt i en undersøkelse. Og sånn at det må man jo ha i bakhodet, at det, det er mennesker, sånn at det er ingen som har godt av å bare få pes.

Ut fra perspektivet til denne informanten fremstår praksisen med å føre møtereferater som journalnotater som problematisk, siden dette utfordrer partenes rettssikkerhet på den måten at foreldrene ikke får vite hva som har blitt journalført. Dermed får de heller ikke utøvd sin rett til kontradiksjon.

Det oppleves som påfallende at ingen av informantene sier noe om hva de opplever som krav for dokumentasjon. Min opplevelse er at enkelte informanter problematiserer dokumentasjonspraksis og samtidig er klar over at dette er utfordrende med tanke på rettsikkerhet og etikk. Likevel opplever jeg at holdningen til dette er preget av en tanke om at ‘siden ingen andre gjør det, trenger heller ikke jeg å gjøre det.’

5.4 Bevissthet

Temakategoriens konsept: Informantenes umiddelbare bevissthet varierer veldig. Enkelte har en viss bevissthet rundt at de har påvirkning på beslutningsprosessen i sine undersøkelsessaker, men de fleste informantene ser ikke på sin innvirkning som avgjørende.

5.4.1 Saksbehandlers bevissthet er varierende

De fleste informantenes umiddelbare svar på mitt spørsmål om det er saksbehandler som i størst grad bestemmer hva som blir stående i barnets mappe var at de ikke var enige i det.

Dette var et spørsmål som jeg ikke sendte med i intervjuguiden på forhånd, fordi jeg ønsket informantenes umiddelbare reaksjon på spørsmålet uten at de fikk anledning til å tenke ut et svar på forhånd.

En informant var tydelig på saksbehandlerens avgjørende posisjon i dokumentasjonsprosessen:

Ja, det er jo vi som har kontakt med folk, skriver referatene. Ja, stor påvirkningskraft. Det som står der, er det jeg som har formulert ja. Det er mine ord, som står der, selv om det er noen andre som har sagt det, så er det meg som har formulert sluttgreiene, for jeg transkriberer ikke. Jeg oppfatter og mottar og skriver ned, så ja, jeg tenker jo det. Ja, veldig viktig å ha fokus på. Det er vel aldri noen som har spurt meg før om det er meg som skriver barnets mappe, men det er jo faktisk det, altså, med hjelp fra noen bidragsytere da. Men ja, det er jo faktisk det, altså.

I følge denne informanten er altså saksbehandleren i en avgjørende posisjon når det gjelder hva som blir dokumentert, siden det var hun som mottok informasjon, tolket den og skrev den ned. Dermed var det hennes ord og hennes forståelse som ble stående.

Flere informanter argumenterte for at innholdet i mappa besto av skriftlig informasjon innhentet fra andre offentlige instanser, at de selv ikke hadde innvirkning på dette, som denne informanten sier noe om:

Alt som vi innhenter og bestemmer at vi skal gjøre, det kommer jo i barnets mappe. Det er jo ikke sånn at vi luker ut det vi ikke tenker er relevant, og ikke legger det i mappa, alt vi får inn skal jo i mappa. Og det er jo post som kommer inn til kontoret, så det er jo ikke saksbehandler som legger inn i mappa selv.

Her ser vi at informanten sier noe om at post inn til barneverntjenesten blir håndtert av andre, og dermed ikke har noen form for innvirkning på dette.

Etter hvert som mine informanter reflekterte høyt rundt spørsmålet, kom de fleste frem til at det var tjenesten i sin helhet som styre innholdet i mappa, følgende sitat er et eksempel på en slik refleksjon fra en informant:

Samtidig har vi jo veldig klare rutiner på en måte, hva man skal i gjennom da, hva man skal ha av treffpunkt og hva man skal gjøre på disse treffpunktene og hva man

skal gjennom av informasjon og sånt, sånn at det er jo innenfor noen rammer. Jeg synes jo ikke det er så svart hvitt. For det er nok, altså det er vel hele tjenesten da.

Informanten reflekterer seg altså frem til at det er tjenesten i sin helhet som har innvirkning på beslutningene i saker på bakgrunn av kollegadrøftingene hvor sakene ble tatt opp. Jeg anser disse to påstandene fra informanten som noe problematisk. Joda, tjenesten er en enhet, barneverntjenesten ved leder fatter beslutningene. Men som min studies empiri viser, støtter barnevernleder seg i de fleste tilfellene på de vurderingene som saksbehandleren har gjort i sine undersøkelsessaker og fatter dermed vedtak ut i fra den informasjonen som saksbehandler har vektlagt og presentert. Hvem informasjonen opprinnelig kommer fra er ikke poenget, men hvordan den vektlegges. Empirien fra denne studien viser at samtlige informanter sier at dokumenter og vedtak skrives og ferdigstilles av saksbehandlere – ikke leder eller teamleder. Utvelgelsen av hvilken informasjon som vektlegges i beslutningsprosessen gjøres i stor grad av saksbehandler – kolleger og ledelse får vite bare deler av denne. Kan man da si at det er tjenesten i sin helhet som styrer innholdet?

Forskjellen mellom utsagnene til de to informantene som er sitert viser meg at det er ulike meninger rundt hvem som har innvirkning på hva som blir stående i barnets mappe. Det uttrykkes på den ene siden at saksbehandler helt klart har direkte innvirkning på hvordan informasjonen, vurderingene og beslutningene er formulert. På den andre siden argumenteres det for at hele tjenesten og prosessen det er å gjennomføre undersøkelsessak bestemmer ordlyden i beslutninger og vurderingene.

6 Oppsummerende refleksjoner

Siden fenomenologi og hermeneutikk er det vitenskapsteoretiske utgangspunktet for denne studien, har jeg hatt muligheten til å undersøke og reflektere over mine informaners beskrivelser av erfaringer knyttet til undersøkelsesarbeid i barneverntjenesten. Fordi jeg hadde som mål å innhente erfaringer og opplevelser, vil det ikke være mulig for meg å komme med tydelige konklusjoner som kan gjelde for alle saksbehandlere som jobber med undersøkelser. Jeg må derfor understreke at funnene i denne studien ikke kan generaliseres på noe vis. Jeg kan likevel gi en oversikt over hvilke refleksjoner jeg selv har gjort meg ut i fra empirien i mitt datamateriale, hva jeg selv tar med meg av økt bevissthet i jobben som saksbehandler i barneverntjenesten. Jeg presenterer dette med utgangspunkt i de overordnede temakategoriene.

6.1 Saksbehandlers vektlegging av informasjon er en skjønnsvurdering

Som ansatt i barnevernet må man hovedsakelig forholde seg til barnevernloven og forvaltningsloven, siden disse lovene gir føringer for hvordan en skal utføre jobben som saksbehandler i en barneverntjeneste. I tillegg gir ulike rundskriv og veiledere klare føringer på ting som kanskje ikke er eksplisitt benevnt i loven en må forholde seg til. Eksempler på dette er for eksempel Saksbehandlingsrundskrivet (2021c), Akutt plasseringer (2021a) og Familieråd – en håndbok (2021b). I tillegg kommer det jevnlig uttalelser fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) om hvordan de tolker lovverket og hva som blir ansett som riktig praksis. Alt dette legges ut på Bufdirs nettside, lett tilgjengelig: (<https://ny.bufdir.no/fagstotte/>).

Som saksbehandler sitter man stort sett alene med ansvar for fremdrift i sak. Man har en ledelse som forventer at man er selvgående i arbeidsoppgavene etter at det er avklart hva som skal gjøres når saken blir overført. Det finnes altså noen rammer og regler, gjerne også de enkelte barneverntjenestenes egne rutiner som legger føringer for hvordan en undersøkelse skal gjennomføres. Likevel eksisterer det ingen nasjonal undersøkelsesmodell (Vis et al., 2020). Derfor er det i praksis opp til hver enkelt barneverntjeneste å legge opp hvordan de ønsker at en undersøkelse skal gjennomføres og hvilke områder de ønsker å vektlegge i undersøkelsen. Noe av grunnen til dette, er at det blant annet argumenteres for at det skal være individuelt tilrettelagt ut ifra barnets beste og familiens behov. Alle undersøkelser skal individuelt

tilpasses familien og bekymringsmeldingen (Bufdir, 2021c; Læret & Skivenes, 2016).

Når man skal starte en undersøkelsessak ligger det derfor noen føringer fra når bekymringsmeldingen ble behandlet i mottak, hva som er problemet som må undersøkes, hvordan en skal gjøre det og om det er spesielle hensyn som må tas når man starter.

Flere informanter har nevnt kontakt på ulike nivå som del av de faste rutiner i sin tjeneste. Blant disse er kontakt med hjemmebesøk, informasjon fra andre instanser og samtale med barnet. Dersom det vurderes at barneverntjenesten innehar nok informasjon, kan undersøkelsen imidlertid avsluttes selv om ikke alle «steg» i undersøkelsen er gjennomført. Alternativt kan det bli vurdert om det skal gjøres en vurdering om for eksempel hvor mange samtaler med barnet eller hjemmebesøk som skal gjennomføres (Rød & Heggdalsvik, 2016).

Det er et viktig prinsipp i barneverntjenesten at man skal se på alle saker person- og situasjonsspesifikk (Hærem & Aadnesen, 2008). Selv om problematikken kan virke å være lik andre saker man har hatt, er det et krav at man skal se alle saker for seg selv, og ikke overføre ukritisk løsninger som har fungert tidligere til alle saker (Læret & Skivenes, 2016).

En skulle kanskje tro at det er relativt enkelt å navigere seg rundt i hva som er riktig å gjøre i en barnevernssak – sørge for at barn får hjelp til å endre det som er problemet deres. Men det er absolutt ikke lett. Det er mange faktorer som spiller inn på hva som blir resultatet av en undersøkelse: organisatoriske rammer, praktiske rammer, myndighetenes rammer, økonomiske rammer og ikke minst familiens rammer, for å nevne noen. Alle disse, og flere til, bidrar til å innskrenke mulighetene en har for å gjøre et stykke arbeid som man opplever at man mestrer å gjøre en god jobb i, og samsvarer med det som beskrives som bakkebyråkratens utfordringer (Lipsky, 2010). I tillegg er barnevernets mandat i seg selv en begrensende faktor, siden dette mandatet gir barnevernet mulighet til å gripe inn i familielivet med makt. Det er ikke til å legge skjul på at mange av de familiene som er i kontakt med barnevernet ikke er det fordi de selv ønsker det. Dette kan både skyldes at de er meldt til barnevernet av andre og at foreldrene er i en situasjon som er så vanskelig at de må søke hjelp selv for å kunne stå i foreldrerollen (Christensen & Kojan, 2016). De aller fleste foreldre kjenner på mange negative følelser rundt det å ha kontakt med barnevernet, både frustrasjon, sinne, sårhet, tristhet, håpløshet og avmakt er følelser foreldrene møter barnevernet med som er lett gjenkjennelig for saksbehandlere (Andersland, 2011; Fylkesnes et al., 2015). Samtidig kan mange foreldre være fornøyd med hjelpen de får fra barnevernet (Heggen, 2017). Begrensningene i hva man faktisk kan hjelpe familier med er også utfordrende for

saksbehandlere, fordi det er naturlig å anta at ansatte i barneverntjenester jobber der for å kunne gjøre en forskjell for folk. Samtidig må man forholde seg til økonomiske begrensninger, praktiske begrensninger og følelsesmessige svingninger for å best mulig hensynta barnet og familien (Heggen et al., 2013). Det er da utøvelsen av skjønn blir så viktig.

Ut ifra mine informanters utsagn tolker jeg at evnen til å skille relevant fra irrelevant informasjon kommer med erfaring og fagkunnskap. Dermed står altså det *faglige skjønnet* sentralt i denne prosessen.

6.2 Er kollegadrøftinger utelukkende kvalitetssikring?

Det finnes mange positive sider ved gjennomføring av kollegadrøftinger. For både nye og mer erfarne saksbehandlere kan det som regel være til stor hjelp at man samles flere for å diskutere ulike synspunkter rundt samme problemstilling. Det er veldig varierende hvilken grad av oppdatert kunnskap man har om feltet når man har jobbet en stund. Nyutdannede kan komme fra bachelorutdanningen sin med andre impulser fra et mer oppdatert fagmiljø på høyskoler og universiteter er positivt for tilføringen av ny kunnskap ut til de ulike barneverntjenestene. I tillegg er det ansett som positivt for de nyutdannede å få innblikk i hvordan mer erfarne saksbehandlere utøver yrket i praksis, for mengden praktisk øvelse og praktisk bruk av det en lærer på utdanningen er også varierende. Dermed er deltakelse i kollegadrøftinger sånn sett nyttig for hele kollegagrupper i form av at det bidrar til faglig utvikling for de involverte (Jørgensen, 2020).

I tillegg er det nok positivt for tjenestens ansikt utad. Ved å gjennomføre kollegadrøftinger, skaper man en felles forståelse og større enighet om hvordan man kan utøve arbeidet en er satt til å gjøre. Man får en mer samkjørt tjeneste som gir ganske likt tilbud til alle de er i kontakt med, og man unngår individuelle forskjeller fordi man har laget en mal på hva som er vanlig saksgang og handlingsmåte.

Tiden man bruker til kollegadrøfting, anses av mine informanter som verdifull og velbrukt tid. De opplever at kollegadrøftinger er et «rom» hvor de kan motta støtte fra kolleger i vanskelige saker og vurderinger, at de kan lufte frustrasjoner og sette ord på ting som utfordrer dem i yrkesutøvelsen. De opplever at kollegadrøftinger er noe som er forventet at de setter av tid til og de opplever denne tiden som viktig. Taushetsplikten som jobben medfører, gjør at det som skjer på jobb må bli på jobb. Dermed anser informantene at drøftinger med

kolleger også skaper et rom hvor de kan debriefe og gjennomgå forskjellige ting som opptar dem, på en måte som de ikke kan gjøre med andre.

Men den viktigste grunnen for kollegadrøftinger er saksgjennomgang. Som vi har sett, forteller informantene om at de har ukentlige møter enten teamvis eller med hele tjenesten, hvor nettopp drøfting av saker står på agendaen. De fleste informantene forteller at det er en rutine på deres kontor at man drøfter eller oppdaterer om alle saker minst to ganger i løpet av undersøkelsen. Dette skjer som regel midtveis og rett før konklusjon. Denne drøftingen oppleves som trygt og godt fordi det blir sett på som en kvalitetssikring av de vurderingene som er gjort underveis i undersøkelsen. Informantene forteller at drøftingene foregår ved at saksbehandler gjør en oppsummering av saken, hvilken informasjon man har fått og hvem som har gitt den, samt en sammenfatning av hva saksbehandler selv har sett og hørt og hvordan saksbehandler tenker at saken kan konkluderes. Deretter åpnes det for en drøfting rundt om dette er riktig konklusjon eller om det finnes andre måter å se ting på, eventuelt om de andre i kollegagruppa har innspill eller alternative konklusjoner.

Her er det også sånn at sammenfatningen som gis bygger på hva saksbehandler selv legger vektlegger av relevant informasjon, det er saksbehandlers inntrykk av saken som deles, derfor vanskelig å påstå at kollegagruppen har fått et objektivt bilde av saken som utgangspunkt for sin drøfting.

I Zackas (2017) illustrasjon om moralsk posisjonering er det, som tidligere nevnt, likegyldighet, omsorg og håndheving som er de tre posisjonene som representerer de mest typiske rammene som former hvordan saksbehandlere vurderer enkeltpersoner og enkeltsaker. Dette vil ha betydning for hvordan de skjønnsmessige vurderingene blir gjort for å komme frem til den beste beslutningen. Min oppfatning er at en saksbehandler kan ha flere «trekanter» i forhold til ulike saker. Dette fordi man har med seg og gjør bruk av egne erfaringer og verdier i utøvelsen av jobben. Dermed kan det være avhengig av både type sak, hvem saken dreier seg om, hvor personlig en kjenner at problematikken eller skjebnen i en sak treffer seg og så videre, hvilken «trekant» som blir aktiv i ulike saker. Når man setter denne trekanten i sammenheng med situasjonen i kollegadrøfting, får man flere trekanter i samme setting, siden det er flere saksbehandlere involvert i en slik drøfting. Dette kan på en side øke diskusjonen rundt det som drøftes, man får flere synspunkt inn og må begrunne og utdype mer i forhold til vurderingene som er gjort. På denne måten kan en bli mer bevisst hvilke tendenser som blir aktivert i seg selv når man står overfor en bestemt sak. Kolleger

stiller kanskje kritiske spørsmål som fordrer mer refleksjon for saksbehandleren og dermed gir økt innsikt i hva som leder til hva i vurderingsprosessen.

På den andre siden, trenger det ikke å være sånn at kollegagruppen stiller kritiske spørsmål i det hele tatt. Det kan ofte være at de bifaller det som beskrives rundt vurderinger og beslutning i saken, og dermed blir det heller ingen drøfting rundt prosessen. Hvordan kollegadrøfting foregår i praksis vil variere mellom barnevernskontorene, avhengig av hvordan kollegagruppen er satt sammen og hvordan kulturen i tjenesten er, samt hvor tydelig leder i gruppa styrer drøftingene. Flere forskere har understreket betydningen av en lokal organisasjonskultur (Jørgensen, 2020; Vagli, 2014). Det kan handle om en kultur der kolleger ikke utfordrer vurderinger som er gjort. Dette kan komme av blant annet mange har kjennskap til saken, at det råder en «sånn gjør vi det her»-holdning og man blir gradvis tilpasser sine meninger og holdninger til de rådende tendenser, og at man kjenner på et ubehag ved å «kritisere» kollegers vurderinger. Nettopp denne problematikken viser Jørgensen og Heggen (2020) til, og kaller dette for stabiliserende drøftingspraksis. Motsatsen er korrigerende drøftingspraksis, som sammenfaller med det jeg tok opp i forrige avsnitt.

Empirien i datamaterialet viser hvordan saksbehandler selv kan legge vekt på bestemte deler av informasjonen som er kommet inn til barnevernet gjennom undersøkelsesprosessen. Dette gjennom hvordan informasjon blir presentert for kollegagruppa og deretter partene i saken for å skape en sammenheng mellom informasjonen og beslutningen som er tatt. Det er også sagt noe om at leder kan være en del av kollegagruppa som drøfter sakene, men også at leder ikke trenger å være særlig involvert i drøftingene som pågår fordi det alltid er en teamleder til stede med noe delegert myndighet.

Barnevernleder er den som etter barnevernlovens § 2 – 1 som har beslutningsmyndighet i barnevernssaker, Det er barnevernleder som står ansvarlig for at lover og regler følges, at behovene til både barn, foreldre og ansatte oppfylles, hvordan ressurser fordeles og for kulturen, verdiene og normene i organisasjonen. Barnevernleders har sjelden direkte relasjon til partene i en barnevernssak, denne er det saksbehandlerne som har. Barnevernleder er derfor avhengig av å få beskrevet saksbehandlerens observasjoner og vurderinger i saker for å kunne få et godt grunnlag for en beslutning (Moe & Gotvassli, 2016). Innspillene fra saksbehandler danner altså grunnlaget for beslutningen, men det er barnevernleder som må fatte selve beslutningen. Dette forutsetter i følge Moe og Gotvassli et godt samarbeid mellom de ansatte i barneverntjenesten som sitter med ansvaret for de enkelte barnevernssakene, og barnevernledelsen som har ansvaret for beslutningene og evalueringen av disse.

Barnevernleders avstand til det praktiske arbeidet som gjøres i en undersøkelsessak, samt andre faktorer den må ta hensyn til, har potensielt mulighet til å skape store ulikheter mellom hva saksbehandler legger vekt på fram mot en beslutning og hva barnevernleder vektlegger. Dette kan i følge Nordstoga (2003) skape forhandlingssituasjoner, der saksbehandler i drøftingen med leder bruker sin detaljkunnskap om enkeltsaker til å tilpasse argumenter for å få gjennomslag for sine vurderinger. Saksbehandler kan også, på bakgrunn av sin kjennskap til leder sørge for å legge fram argumentene formulert på måte som saksbehandler vet treffer hos leder.

Et siste moment jeg vil trekke fram når det gjelder kollegadrøftinger, henger sammen med at informantene forteller at alle på kontoret eller teamet har innsikt i de fleste saker. Dette ønsker jeg å problematisere litt, med bakgrunn i taushetsplikten og lovformuleringen i barnevernloven § 4 – 3 som sier at informasjon om undersøkelsen skal ikke spres unødige. Det kan på den ene side argumenteres for at det er nødvendig at andre på kontoret har innsikt i undersøkelser som en saksbehandler gjennomfører. Et eksempel på dette kan være hvis saksbehandler blir sykemeldt og noen andre må ta over, så er det veldig greit å ha et innblikk på forhånd. Eller så kan det være greit, dersom saksbehandler er opptatt med noe, og en klient dukker opp og ønsker svar på noe eller på annen måte henvender seg til barnevernkontoret generelt, at andre kan gå i dialog med klienten og gi svar med en gang i stedet for at klienten blir nødt til å vente på at «sin» saksbehandler skal ta kontakt. Atter et argument som kan brukes er at det er «tjenestens klienter» og at det derfor ikke behøver å være taushetsplikt mellom dem som jobber i tjenesten, eller at taushetsplikt mellom saksbehandlere vanskeliggjør kollegadrøfting. På den andre siden kan man argumentere for det motsatte. Selv om man jobber i samme barneverntjeneste under samme taushetsplikt, har man vel fremdeles en plikt å sørge for at informasjon blir spredt unødige? Jeg velger å ta opp dette fordi jeg synes det er relevant. Min tanke er at man bør etterstrebe det å sørge for at familiene det gjelder holdes anonyme under slike drøftinger. De ansatte i barneverntjenesten er vanlige folk de også, med venner og familie. I noen tilfeller kan det skje at saken man drøfter omhandler noen som en ansatt kjenner og har personlige relasjoner til. Dersom kollegagruppen vet om denne personlige relasjonen kan det være med på at de modererer sine innspill til drøftingen, altså får man muligens ikke en så god drøfting som ønskes. Eventuelt om klientene har en såpass nær relasjon til en kollega i barneverntjenesten at saken faktisk ikke blir drøftet åpent, men heller kun mellom noen få utvalgte? Hvilken innvirkning har da de hensyn til kolleger som saksbehandler velger å ta på beslutningsprosessen?

En kan altså spørre seg om kollegadrøftinger egentlig er en kvalitetssikring? Svaret må bli at det kommer helt an på hvordan dynamikken i kollegagruppen er og hvilken kultur som er rådende i tjenesten man jobber i. Hvor mange som deltar i drøftingen, hvilken bakgrunn og personlige verdier deltakerne har, er eksempler på faktorer som har påvirkning på hvor varierte drøftingene blir (Vagli, 2014).

6.3 Dokumentasjonspraksis bør konkretiseres

Det følger av forvaltningsloven at barneverntjenesten har en plikt til å forhåndsvarsle partene om hvilke vurderinger som gjøres før vedtak treffes, slik at partene får mulighet til å uttale seg om vurderingene som er gjort, jf forvaltningslovens § 17. Der står det at barneverntjenesten skal påse at opplysninger skal forelegges partene for uttalelse.

Forvaltningslovens § 11, bokstav d, 2.ledd sier noe om at dersom barneverntjenesten mottar muntlig informasjon med opplysninger av betydning for avgjørelsen av saken, skal de så vidt det er mulig skriftliggjøres. Det samme gjelder observasjoner barneverntjenesten gjør ved hjemmebesøk. I Saksbehandlingsrundskrivet (2021c) presiseres det at barneverntjenesten skal sørge for at de opplysninger som fremkommer skal kontrolleres med de aktuelle partene, selv om parten ikke selv ber om dette.

I barnevernloven finnes det per i dag ingen eksplisitt bestemmelse om dokumentasjonskrav, men det er lagt til grunn at det følger av forsvarlighetskravet i § 1-4 og god forvaltningsskikk at kommunen må dokumentere både barnevernsfaglige vurderinger og faktiske opplysninger og dette også gjelder i undersøkelsen (Bufdir, 2021c; Prop.133L, 2021).

Med dette som bakteppe, er det helt tydelig at dokumentering er en viktig del av arbeidshverdagen til en saksbehandler i barnevernet. Dokumentasjon av vurderinger, informasjon som kommer inn muntlig må nedtegnes, fordi det er en del av barneverntjenestens beslutningsgrunnlag (Aamodt, 2017). For de barna det omhandler på undersøkelsens tidspunkt, er det også viktig at de har mulighet til å be om innsyn i mappa si når de blir større og kanskje lurer på hva som skjedde og hvorfor da familien var i kontakt med barnevernet. Det er et prinsipp som blir tillagt stor vekt at ting blir dokumentert og kan leses i ettertid. Kontrollmulighet er også en grunn (Arkivverket, 2020). Siden det ligger til barneverntjenestens myndighet at man kan gå til Fylkesnemnda og be om en vurdering for tvangstiltak, må det finnes dokumentasjon på hva som har skjedd og hva som er vurdert.

Det mest interessante funnet i studien, er forskjellen mellom å dokumentere i postjournal og journalnotat. Dette er et poeng jeg synes det er viktig å se nærmere på. Selv fikk jeg utvidet min forståelse av viktigheten av dokumentasjon og spesielt hvor man dokumenterer, jeg fikk ny kunnskap. På den ene siden forstår jeg at det å notere i journalnotat oppfattes som at man dokumenterer fortløpende informasjon i saken. Utfordringen er at dette da blir dokumentasjon som ikke er synlig før partene aktivt ber om å få innsyn, og jeg anser det som problematisk i forhold til hva som anses som sakens vurderingsgrunnlag. Når et referat dokumenteres som postjournal blir det sendt ut direkte til de som deltok i møtet, og deltakerne får mulighet til å lese gjennom og det samsvarer også med forventningen om at partene ikke selv trenger å be om dokumentet. Når dokumentet så er mottatt, og om partene da reagerer på noe som står der, kan de ta kontakt med referenten for å si ifra om dette og det legges til som en kommentar til referatet. Journalnotat blir, sånn som det rapporteres brukt i dag, nesten som et slags hemmelig dokument som ingen andre enn saksbehandler har sett eller vurdert. Da er det saksbehandlers oppfatning alene som blir vurderingsgrunnlaget i saken og vurderingene blir stående uimotsagt og ikke tilgjengelig for partene. Dette utfordrer både etiske verdier og juridiske verdier slik jeg ser det, og da er det heller ikke rart at barneverntjenesten oppfattes som et mystisk og lukket system når ikke vurderingene våre er tilgjengelige for partene.

Dokumentasjon kan være utfordrende (Arkivverket, 2020). Også her er det en skjønnsvurdering hva som skal dokumenteres. Hvor mye skal man skrive, hva er relevant? Hva er ikke relevant? Hva oppleves av partene som viktig å få med? Dokumentasjon er tidkrevende, og man må sette av tid man kanskje ikke har så mye av i en travel hverdag. Det er, i likhet med det meste annet i barnevernet, individuelt for saken hva som skal dokumenteres og ikke, det kommer an på hva som er bekymringen. Og som flere av informantene også sier: det er vanskelig å vite om noe du får vite i starten av undersøkelsen og vurderer som lite relevant for saken der og da, kanskje viser seg å være viktig senere i undersøkelsen når man har fått et større overblikk og bedre kjennskap til familien en er i kontakt med. Det at dokumentasjon er en skjønnsvurdering gjør at det kan bli store variasjoner på kvaliteten i dokumentasjonen, både fra saksbehandler til saksbehandler, men også mellom ulike barneverntjenester. Når det deretter fra studien empiri virker som det er opp til saksbehandler om den skriver inn informasjon som postjournal eller i journalnotat, medfører dette at saksbehandler har direkte innvirkning på partenes anledning til motsigelse, men også direkte innvirkning på foreldrenes rettssikkerhet. En kan argumentere med at tjenesten selv er den som lager egne rutiner om dette, men samtidig så vil jeg påpeke at det er

like mye opp til den enkelte saksbehandler å handle riktig etter loven. Selvfølgelig må saksbehandler bli mer bevisst rundt dette for å kunne handle riktig, og det er vanskelig å gi noe klart og entydig svar på hvem som skal ha ansvaret dersom dette ikke er en del av opplæringen når en blir ansatt i barneverntjenesten og samtidig noe en må forholde seg til hver dag (Arkivverket, 2020). Det kommer an på hvilket fokus dokumentasjon har eller har hatt i tjenesten tidligere og hvor grundig kjennskap man selv har til lovverk.

Det er utfordrende å sette en standard for hva som skal dokumenteres i barnevernssammenheng, og det er derfor jeg argumenterer for at dokumentasjon blir en form for skjønnsvurdering. I en sak kan det være veldig relevant å skrive så detaljert som mulig om blikkontakt mellom mor og barn og hvordan samspillet fungerer, i en annen sak kan dette være irrelevant fordi det er ikke samspillet som er viktigst å beskrive og forklare, men heller beskrive hvilke faktorer som gjør seg gjeldende for å oppfylle kravene til å få innvilget avlastning for slitne foreldre til barn med utfordrende atferd (Hennum, 2016). Det betyr altså at hva man dokumenterer må ses i sammenheng med hva som er utgangspunktet for saken, og så må man i det minste dokumentere det som er direkte relevant for beslutningsprosessen. Dette samsvarer også med at saken ikke skal gjøres større enn nødvendig. Samtidig er ikke dette noen fullgod løsning, siden man som saksbehandler også kan avdekke at det foreligger forhold utenfor det som er meldt bekymring på, og da må også dette dokumenteres.

Jeg kan ikke her komme med en klar fasit på hva som spesifikt skal og bør dokumenteres i alle saker, men jeg ønsker å enda en gang understreke barnevernets plikt til å sørge for at det som dokumenteres, gjøres i samarbeid med foreldrene og på en slik måte at partene - uten å måtte be om det - får fortløpende innsyn i hva som står i barnevernmappa. Det er dette jeg mener skal konkretiseres, jeg ser en nødvendighet for at det kommer en tydelig føring fra myndighetene om hvor dette skal skriftliggjøres. I den nye loven som skal tre i kraft fra neste år, er det nå kommet en klar formulering om at barneverntjenesten har plikt til å føre journal. Dette følger av § 12 – 4, og det påpekes at barnevernet skal føre journal for hvert barn de er i kontakt med, og at «denne journalen skal inneholde alle vesentlige faktiske opplysninger og barnevernsfaglige vurderinger som barnevernet bygger sin saksbehandling på og som kan ha betydning for de beslutninger og vedtak som fattes». (Barnevernsloven, 2021) .

Departementet tar også forbehold om at de kan komme med nærmere beskrivelser av krav til journalplikt og innhold i journal i forskrift. Nettopp her tenker jeg at det er ønskelig at departementet tar stilling til hvor det skal dokumenteres, at det gjøres en vurdering på om dokumentasjon i journalnotat som ikke sendes ut til partene i sak er godt nok. Dette vurderer

jeg må ses opp i mot offentliglovens § 4 og forvaltningslovens § 11 d, 2.ledd og § 17, slik at man kan forsøke å klargjøre om observasjoner under hjemmebesøk og møter med foreldrene og den informasjonen som kommer frem der skal være en del av de saksdokumenter som skal sendes ut fra barneverntjenestens eller om det er i strid med kontradiksjonsprinsippet at slike dokument «kun» blir ferdigstilt. Frem til en slik klargjøring foreligger, vil jeg oppfordre saksbehandlere i barneverntjenesten til å unngå dokumenter i journalnotat for å best mulig sikre partenes rettssikkerhet og mulighet for kontradiksjon.

6.4 Saksbehandlere bør bli mer bevisst sin egen påvirkning, men hvem er ansvarlig for å øke saksbehandleres bevissthet?

Som nevnt, var det flere av informantene som kom med utsagn om at det er tjenesten som har størst innflytelse på innholdet i barnets mappe. Jeg tenker at det er viktig og riktig at det er barneverntjenesten ved leder som står som ansvarlig for de beslutningene som blir tatt, at ikke den enkelte saksbehandler skal bli holdt ansvarlig for de vurderingene som er gjort underveis. Likevel mener jeg det er like viktig at saksbehandlere er bevisst at barnevernleder støtter seg på sine ansattes vurderinger, er bevisst på at de i jobben de utfører har stor innvirkning på familiene de er i kontakt med sine liv. At det ikke er sikkert at kollegadrøftinger er den kvalitetssikringen de opplever at den er, avhengig av hvilken kultur som har etablert seg på kontoret. Nettopp på grunn av denne store innvirkningen saksbehandlere kan ha er det viktig å ha et reflektert og bevisst forhold til hvordan egne vurderinger legger føringer for beslutningene som blir gjort i undersøkelsesprosessen.

Hvordan kan man så legge til rette for økt bevissthet blant saksbehandlere om egen påvirkning på beslutninger? Hvem bør ta ansvaret?

Heller ikke her kan jeg komme med noen direkte fasitsvar, men jeg kan komme med flere forslag til spørsmål som er interessante å tenke videre på:

Har utdanningsinstitusjonene ansvar for å skape grunnlag for denne bevisstheten, enten i undervisningen eller i praksisperioden? Bør det være en del av nyansattopplæringen når man blir ansatt hos en barneverntjeneste? Mye av grunnlaget for den enkelte saksbehandlers bevissthet legges i opplæringsperioden og kan være grunnmuren i den videre karrieren, noe som gagnar både sakene og saksbehandlingen.

Det er ikke kun hos ferske saksbehandlere det er behov for økt bevissthet, dette er noe jeg tenker gjelder for alle, uansett hvor kort eller lang erfaring man har. Bør ledelsen i barneverntjenesten gjøres ansvarlig for å skape bevissthet rundt saksbehandlers direkte innvirkning på beslutningsprosessen? Kanskje hadde det vært en idé at dette er tema på fagdager eller personalmøter. Eventuelt i veiledning med den enkelte saksbehandler.

Hvilket ansvar har den enkelte saksbehandler for å bli bevisst sin egen påvirkning? Det kan argumenteres for at saksbehandlere selv bør ha ansvaret å sørge for at de gjør jobben sin korrekt, siden jobben medfører eget ansvar for egne saker.

Kanskje bør det utarbeides sentrale retningslinjer som bidrar til egenutvikling. Skal myndighetene ha ansvar for bevisstgjøring av den enkelte saksbehandler?

6.5 Videre forskning

I mitt arbeid med denne masteroppgaven, har jeg mange ganger tenkt at jeg må begrense meg i besvarelsen, fordi det har kommet opp mange spennende tema som jeg gjerne skulle ha grepet mer fatt i.

Noe jeg kunne ha tenkt meg og sett nærmere på er taushetsplikt i kollegadrøftinger. Dette er nevnt i oppgaven, men kun ganske kort. Hvordan personvern blir hensyntatt i kollegadrøftinger er et interessant tema det hadde vært spennende å spørre ansatte i barneverntjenesten om. Hvordan de løser det, hva de tenker om at drøftinger eventuelt ikke anonymiseres, hvordan det kan påvirke hvilke vurderinger som blir gjort underveis i saken.

I forhold til kunnskap, er det interessant å dvele ved hvordan ulike typer kunnskap legger føringer for vektleggingen av informasjon med tanke på utdanningsbakgrunn, erfaring og slike ting. Hvordan den kunnskapen som ikke dokumenteres, men som man likevel har om en familie kan ha innvirkning på vurderingene eller den forståelsen av familien som man legger til grunn. Selv om den ikke dokumenteres, er det av informanten nevnt at denne informasjonen likevel blir med i bakgrunnen hos saksbehandler. En kan fort tenke seg at det

finnes mye taus kunnskap rundt omkring hos den enkelte saksbehandler, og at dette kan ha stor betydning på enkeltsaker, selv om det ikke *bør* ha det.

I tillegg mener jeg at noen av de spørsmålene jeg stiller om hvem som skal være ansvarlig for å bevisstgjøre saksbehandlere om deres individuelle påvirkning på beslutningsprosessen i en undersøkelsessak hadde vært spennende å se nærmere på. Samtidig er det ikke sikkert dette blir nødvendig med den nye barnevernloven fra neste år, og dersom departementet kommer med forskrifter rundt krav til dokumentering.

Siden det ble så tydelig dette med forskjell på hvor man dokumenterer, hadde det vært spennende å gjennomføre en større undersøkelse for å se om dette er vanlig praksis rundt om i barnevernet. En slik undersøkelse kunne tatt sikte på å kartlegge bruk av dokumentering i henholdsvis postjournal og journalnotat i de ulike fagprogrammene som finnes.

7 Avslutning

Hensikten med denne studien har vært å belyse hvordan og på hvilke områder en saksbehandler kan utøve direkte påvirkning på beslutningsprosessen i en undersøkelsessak.

Empirien i min studie gjort meg bevisst på følgende:

- Saksbehandlere har god mulighet til å innvirke på beslutningsprosessene når det kommer til vektlegging av informasjon. Dette betyr at saksbehandlere må være reflekterte over hvilke «briller» de har på seg i de ulike sakene og selv reflektere over om informasjonen som vektlegges kan ses på en annen måte.
- Saksbehandlere har samme store mulighet til å innvirke på hva som blir dokumentert i en sak og hvor denne dokumentasjonen gjøres. *Hvor* saksbehandler velger å dokumentere kan ha stor innvirkning på hvorvidt partene har løpende innsyn i det som dokumenteres.
- Motsatsen til saksbehandleres innvirkning er kollegadrøftinger eller drøftinger med ledelse. I disse situasjonene er muligheten for justering av saksbehandlers inntrykk stor ved at flere kan komme med innspill til hvordan informasjonen kan tolkes.
- Det bør gjøres en større innsats på å bevisstgjøre saksbehandlere i barneverntjenester på deres innvirkning. Hvem som skal holdes ansvarlig for dette er vanskelig å si, men jeg tenker at saksbehandlere selv også har et ansvar for å bli mer bevisst sin innvirkning på beslutningsprosesser.

Jeg velger å avslutte med et sitat fra en informant:

Jeg føler at jeg må være veldig bevisst min rolle oppi alt det. Hvordan framstiller jeg den informasjonen jeg har fått inn i. ...? Og hvilket, hvilket syn har jeg på familien og ungen? Hvor forutinntatt er jeg? At er jeg for ...? Så det er mye å være bevisst på. Men derfor så tenker jeg at det, det som skal stå der det, det skal jo være sant, og det er jo noe som skal inn, så det er jo mange som er med å belyse saken. (...). Men stor makt har man jo kanskje når en sitter der og skriver, så det er veldig, veldig viktig å være bevisst på hvordan du skriver ned ting da. Den informasjonen du får inn.

Referanseliste

- Andersland, G. K. (2011). Mot et bedre barnevern? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 88(3), 158-170.
- Lov om arkiv, (1992). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126>
- Arkivverket. (2020). *Veileder for arkivering og journalføring i departementene og statlige virksomheter*. <https://www.arkivverket.no/veiledere-for-offentlig-sektor/veileder-for-arkivering-og-journalforing>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2017). *Mer kunnskap - bedre barnevern*. regjeringen.no Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/6e31905299774f5681d57311e284d519/bedre-barnevern.pdf>
- Lov om barneverntjenester, (1992). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Lov om barnevern, (2021). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven>
- Baugerud, G. A. (2019). Barnevernet som arbeidsplass: en kilde til jobbtilfredsstillelse eller stressrelaterte belastninger? *TNB*, 96(4), 230-245. <https://doi.org/doi:10.18261/ISSN.1891-1838-2019-04-03>
- Beyrer, S., & Hjemås, G. (2020). *4 av 5 i det kommunale barnevernet har høyere utdanning*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/4-av-5-i-det-kommunale-barnevernet-har-hoyere-utdanning>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bufdir. (2021a). Akutt plasseringer (hasteflytting) - digitalt verktøy. <https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/hasteflytting/>
- Bufdir. (2021b). Familieråd - en håndbok for kommunal barnevernstjeneste. <https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/familierad/>
- Bufdir. (2021c). Saksbehandlingsrundskrivet. <https://bufdir.no/fagstotte/produkter/saksbehandlingsrundskrivet/>
- Christensen, Ø., & Kojan, B. H. (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Universitetsforlaget.
- Christiansen, Ø., & Anderssen, N. (2011). Fra bekymring til overbevisning: - Barnevernets beslutninger om å plassere barn utenfor hjemmet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 88(4), 200-214.
- Denscombe, M. (2017). *The Good Research Guide - For small-scale research projects* (6 ed.). Open University Press.
- Fellesorganisasjonen. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument (2019 - 2023)*. Retrieved 15.03.2022 from <https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fellesorganisasjonen. (u.å-a). *Barnevernspedagog*. Retrieved 15.05.2022 from <https://www.fo.no/barnevernspedagog/>
- Fellesorganisasjonen. (u.å-b). *Sosionom*. Retrieved 15.05.2022 from <https://www.fo.no/sosionom/>
- Fellesorganisasjonen. (u.å-c). *Vernepleier*. Retrieved 15.05.2022 from <https://www.fo.no/vernepleier/>
- Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*, (2020). <https://www.forskningsetikk.no/contentassets/c3527a26c0b142f2a0cd00c638613ecf/horingsnotat-nesh-retningslinjer.pdf>
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker, (1967). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>

- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet - En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(2), 81-96. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02>
- Grimen, H., & Molander, A. (2008). Profesjon og skjønn. In (pp. s. 179-196). Universitetsforl.
- Grønmo, S. (2020, 03.11.2020). *Kvalitativ metode*. Store norske leksikon. Retrieved 20.01.2022 from https://snl.no/kvalitativ_metode
- Heggen, K., Jørgensen, T., & Rød Per, A. (2013). Det kommunale barnevernet: – Faglege argument i møte med kommunalpolitikk. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 90(2), 85-97. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-02-03>
- Heggen, K. D., Silje Louise. (2017). Barnevernets kunnskapsgrunnlag. *Fontene forskning*, 1/2017, 70 - 83. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.55950.0.3.e3ff6b7184>
- Helsetilsynet. (2022). Svikt i 8 av 9 barneverntjenester. <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/tilsynsmeldingen/2022/svikt-i-8-av-9-barneverntjenester/>
- Hennum, N. (2016). Kunnskapens makt i beslutninger. In Ø. Christensen & B. H. Kojan (Eds.), *Beslutninger i barnevernet* (pp. 48 - 61). Universitetsforlaget.
- Hærem, E., & Aadnesen, B. N. (2008). *Barnevernets undersøkelse* (2. utg. ed.). Universitetsforl.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring : innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg. ed.). Høyskoleforl.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforl.
- Jørgensen, T. H., Kåre. (2020). Det barnevernfaglege skjønn og verdien av kollegiale drøftingar. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 97(4), 236-249. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-04-02>
- Kane, A. A. (2018). Forsvarlighetskravet i barneverntjenester. *Tidsskriftet Norges Barnevern*(2-03), 200-216.
- Kjær, A.-K. B. (2019). Risikovurderinger i barnevernet - hva innebærer det og når trengs det? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*(2), 131-149. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-9553-2019-02-03>
- Kristensen, C. J., & Hussain, M. A. (2019). *Metoder i samfundsvidenskabene*. Samfundslitteratur.
- Kråkenes, O. H., & Glemmestad, H. (2022, 27.01.2022). *Hvem skal jobbe i barnevernet? .* Retrieved 15.05.2022 from <https://khrono.no/hvem-skal-jobbe-i-barnevernet/655816>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju* (Vol. 3). Gyldendal Akademisk.
- Langsrud, E., Fauske, H., & Lichtwarck, W. (2019). Den barnevernskapte virkelighet: et sosialkonstruktivistisk perspektiv på det faktiske grunnlaget i barnevernets beslutninger. *Reality constructed in child welfare : a social constructivist perspective on the factual basis in child welfare decisions*.
- Lindseth, A., & Norberg, A. (2004). A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. *Scand J Caring Sci*, 18(2), 145-153. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2004.00258.x>
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy : dilemmas of the individual in public services* (30th anniversary expanded ed.). Russell Sage Foundation.
- Læret, O. K., & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. In Ø. Christensen & B. H. Kojan (Eds.), *Beslutninger i barnevernet* (pp. 34 - 47). Universitetsforlaget.

- Moe, T., & Gotvassli, K.-Å. (2016). Ledelse og beslutningspraksis. In Ø. Christensen & B. H. Kojan (Eds.), *Beslutninger i barnevernet* (pp. 195 - 213). Universitetsforlaget.
- Nordstoga, S. (2003). "-det er så personavhengig" : om barnevernarbeiderens personlige makt (Vol. nr 34). Høyskoleforlaget i samarbeid med Høgskolen i Agder.
- Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd, (2006).
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16?q=offentleglova>
- Prop.73L. (2017). *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. Retrieved from
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/>
- Prop.133L. (2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-133-l-20202021/id2842271/>
- Rød, P. A., & Heggdalsvik, I. K. (2016). Beslutninger i undersøkelsesarbeidet. In Ø. Christensen & B. H. Kojan (Eds.), *Beslutninger i barnevernet* (pp. 76 - 91). Universitetsforlaget.
- Samsonsen, V. (2016). *Assessment in child protection : A comparative study Norway - England* University of Stavanger].
- Sletnes, K. B. (2021, 18.03.2021). *Forståelse*. <https://snl.no/forst%C3%A5else>
- Slettebø, T., Briseid, K. M., Brodtkorb, E., Skjeggstad, E., & Sverdrup, S. M. (2019). *Godt nok barnevern?: Forståelser av forsvarlighet og internkontroll i den kommunale barneverntjenesten*.
- Sørensen, T., Skjeggstad, E., & Slettebø, T. (2019). *Faglig forsvarlighet i barnevernet: En kvantitativ undersøkelse av forsvarlighet, internkontroll, avvik og arbeidskultur i den kommunale barnevernstjenesten*.
- Terum, L. I. (2021, 15.03.2021). *Bakkebyråkrat*. Store norske leksikon.
<https://snl.no/bakkebyr%C3%A5krat>
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis : innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.
- Thoresen, L., Rugseth, G., & Bondevik, H. (2020). *Fenomenologi i helsefaglig forskning*. Universitetsforlaget.
- Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori : for helsefag* (2. utg. ed.). Fagbokforl.
- Tjora, A. H. (2018). *Viten skapt : kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm akademisk.
- Vagli, Å. (2014). Ubehag i barnevernsarbeid. In A. Ohnstad, M. Rugkåsa, & S. Ylvisaker (Eds.), *Ubehaget i sosialt arbeid* (pp. 100 - 115). Gyldendal akademisk.
- Vis, S. A., Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Lauritzen, C., Iversen, A. C., & Tjelflaat, T. (2020). *Barnevernets undersøkelsesarbeid- fra bekymring til beslutning. Samlede resultater og anbefalinger*.
- Zacka, B. (2017). *When the State Meets the Street : Public Service and Moral Agency*. Harvard University Press.
- Aamodt, H. A. (2017). Å beslutte med henblikk på risiko? - Når politikken dytter ansvaret over på barnevernets ansatte [Making decisions due to "risk"]. *Dansk Sociologi*, 28(3), 61-82,84-85. <https://www.proquest.com/docview/2007922689?accountid=17260>
- Aamodt, H. A. (2018). Barneverntjenesten – en polyfon organisasjon? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(1), 36-49. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2018-01-04> ER

Vedlegg

Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Saksbehandleres individuelle innvirkning på beslutninger i barnevernet”?

Dette er en forespørsel om å delta i et forskningsprosjekt om saksbehandlers individuelle innvirkning på beslutninger i barnevernet. I dette skrivet får du informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette prosjektet skal det undersøkes om saksbehandlere i de kommunale barneverntjenestene er seg bevisst sitt eget ansvar for hvilken informasjon en barnevernssak baserer seg på.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet er del av en masteroppgave ved UiT Norges arktiske universitet. Student Silje Renate Svarholt gjennomfører studien, med professor Walter Schönfelder ved Institutt for barnevern og sosialt arbeid som veileder.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmålet om å delta fordi du er ansatt i barneverntjenesten og jobber med undersøkelsesfasen i en barnevernssak. I studien ønsker jeg å snakke med ti kontaktpersoner, fra ulike barnevernkontor.

Hva innebærer det for deg å delta?

Saksbehandlere som velger å delta i prosjektet vil bli bedt om å delta i et intervju; enten i et fysisk møte, eller via videokonferanse. Intervjuet vil omtrent vare mellom 45 til 90 minutter. Spørsmålene kommer til å handle om informasjonsinnhenting og informasjonsutveksling i undersøkelses- og beslutningsprosesser i barnevernssaker.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil gjøres et lydopptak under intervjuet, som deretter skal transkriberes om til skriftlig materiale før det analyseres. Kun jeg som student vil ha tilgang til lydopptak og inneha informasjon om hvem som har deltatt. Lydopptakene lagres på privat, passordbeskyttet PC.
- Navn til respondenter vil i transkripsjonen bli erstattet med et prosjektnummer. Koblingsnøkkel mellom navn og prosjektnummer lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Kun jeg som student og min veileder vil ha tilgang til transkripsjoner fra intervjuene.

- Utdrag fra intervjuene i min masteroppgave vil bli anonymisert og du vil ikke kunne bli gjenkjent

Hva skjer med opplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Opplysningene anonymiseres når intervjuene transkriberes, og lydopptakene slettes når prosjektet avsluttes i løpet av oktober 2022. Du vil få beskjed dersom det blir endringer på dette.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT Norges arktiske universitet har Norsk senter for forskningsdata AS (NSD) vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Silje Renate Svarholt, e-post: ssv047@uit.no / tlf 92 69 75 82 eller
- Walter Schönfelder, epost: walter.schonfelder@uit.no / tlf: 77 62 08 28

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Silje Renate Svarholt
(Student)

Walter Schönfelder
(Veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Saksbehandleres individuelle innvirkning på beslutninger i barnevernet*, og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Godkjenningsbrev fra NSD

Vurdering

20.01.2022

Skriv ut

Referansenummer

882099

Prosjekttittel

Saksbehandleres individuelle innvirkning på beslutninger i barnevernet

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for barnevern og sosialt arbeid

Prosjektperiode

03.01.2022 - 31.10.2022

[Meldeskjema](#)

Dato

20.01.2022

Type

Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 20.01.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.10.2022.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte

kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20). Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

TAUSHETSPLIKT Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere brukere.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER Vi legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Intervjuguide

Jeg vil først starte med å redegjøre for innholdet i dette intervjuet. Spørsmålene jeg stiller er åpne spørsmål hvor jeg ønsker at du skal fortelle, utdype og reflektere, med fokus på praksis og fakta. Intervjuet vil vare i 1 – 1,5 time. Før vi starter må jeg få bekreftelse på at det er det greit for deg at jeg tar opp intervjuet? Det er kun jeg som hører på opptaket, sånn at jeg kan skrive ut det vi snakker om. Etter transkribering vil opptaket bli slettet. Vi må også gå gjennom samtykkeerklæringen hvor jeg ønsker at du signerer/bekrefter at du ønsker å delta som informant. Dersom du samtykker starter jeg med å stille spørsmål. Ta deg gjerne tid til å tenke på spørsmålene jeg stiller, og ikke vær redd for å be om pauser. Dersom spørsmålene er vanskelige å forstå, så be meg gjerne om å gjenta eller presisere.

Innledning:

- Fortell om utdanningsbakgrunnen din
- Hvor lenge har du jobbet i barnevernet og med undersøkelser?
- Hvor stor saksmengde er vanlig i deres tjeneste i en 100% stilling?
- Fortell om undersøkelses- og beslutningsprosessen i din tjeneste?
 - Hvordan er tjenesten organisert, generalister eller spesialister?
 - Hvem har beslutningsmyndighet for tiltak etter endt undersøkelse?
 - Hvem skriver vedtak og undersøkelsesrapport?

Hovedspørsmål:

- Hva slags informasjon er viktig å innhente i en barnevernssak?
 - Er det noen man alltid henter info hos?
 - Eksempel voldssak / barnets atferd / rus
- Det blir jo en del informasjon i en slik prosess, kan du fortelle om hvordan du velger ut *hvilken* informasjon fra undersøkelsesfasen som er relevant for saken?
 - Finnes det egne rutiner i tjenesten på dette?
 - Får du hjelp / veiledning til dette? Fortell!
 - Muntlig informasjon fra møter, hvordan blir denne skriftliggjort?
 - Har tidspress noe å si? Saksmengde?
- Får du formidlet all informasjon videre til din leder?
 - Hvordan presenteres informasjon til leder med beslutningsmyndighet?
 - Veiledning? Ofte?
- Vil noe informasjon bli sett på som irrelevant eller mindre viktig?
 - Kan du si noe om hvorfor?
 - Kan du gi noen eksempler?
- Hvordan kommer informasjonen frem i barnets mappe?
 - Skrives det ned hvilke beslutninger eller avgjørelser som er gjort underveis?
 - For eksempel hvis man har valgt å ikke innhente info hos noen?
- Fortell hva du tenker hvis jeg kommer med følgende påstand: Saksbehandler er den som i stor grad bestemmer hva som blir stående i barnets mappe?

- Enig / uenig?
- Hvem andre har innvirkning?

Avsluttende:

- Jeg forsker på saksbehandlers individuelle ansvar for informasjonsinnhenting og informasjonsbearbeiding i undersøkelsesfasen, er det noe du tenker at jeg har glemt å spørre om?

